

Instytut Wymiaru Sprawiedliwości

Zdolność sądowa i procesowa strony (osoby fizycznej i prawnej), wobec której w państwie spoza Unii Europejskiej wydano orzeczenie o wszczęciu postępowania upadłościowego – zakres zastosowania statutu personalnego i statutu upadłościowego

Bartosz Sierakowski
Mateusz Waberski

Prawo prywatne
Warszawa 2022

Spis treści

1. Zakres problematyki, metoda badawcza i założenia terminologiczne	5
2. Pojęcia zdolności sądowej i procesowej a zagadnienie legitymacji procesowej na tle regulacji prawa upadłościowego	6
2.1. Zdolność sądowa oraz zdolność i konsekwencje ich braku	6
2.2. Legitymacja procesowa	8
3. Statut osobowy (personalny)	14
4. Prawo właściwe dla międzynarodowego postępowania upadłościowego	18
5. Uznanie orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego	23
6. Skutki uznania orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego dla postępowań prowadzonych przed sądem polskim	27
7. Statut personalny a statut upadłościowy – rozstrzygnięcie potencjalnej kolizji	30
7.1. Złożenie wniosku o uznanie orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego i uznanie orzeczenia	30
7.2. Złożenie wniosku o uznanie orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego i brak uznania orzeczenia	32
7.3. Niezłożenie wniosku o uznanie orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego	33
7.4. Uznanie orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego źródłem legitymacji procesowej zarządcy zagranicznego	33
8. Wnioski	35
Bibliografia	38
Wykaz orzecznictwa	41

1. Zakres problematyki, metoda badawcza i założenia terminologiczne

Przedmiotem niniejszego opracowania jest zagadnienie zdolności sądowej i procesowej strony postępowania, wobec której w państwie spoza UE wydano orzeczenie o wszczęciu postępowania upadłościowego. Celem pracy jest udzielenie odpowiedzi na pytanie, jakimi normatywnymi regułami kolizyjnymi powinien kierować się sąd polski w zawisłej przed nim sprawie cywilnej przy ustalaniu prawa właściwego dla oceny tzw. statutu personalnego (osobowego) strony procesu, wobec której ogłoszono upadłość w kraju innym niż któreś z państw członkowskich UE. Dla kompleksowego ujęcia analizowanej problematyki konieczne jest nie tylko ustalenie zdolności sądowej i procesowej podmiotu zagranicznego, ale i pozycji procesowej zarządcy ustanowionego w zagranicznym postępowaniu upadłościowym dla takiego podmiotu, w szczególności wpływu wszczęcia zagranicznego postępowania upadłościowego na legitymację procesową w postępowaniu cywilnym prowadzonym przed sądem polskim. Tylko bowiem łączna ocena zagadnienia zdolności sądowej i procesowej (statut personalny) oraz legitymacji procesowej zarządcy zagranicznego (element statutu upadłościowego) pozwoli sądowi polskiemu wszcząć lub kontynuować postępowanie cywilne z udziałem podmiotu zagranicznego z wyłączeniem ryzyka nieważności postępowania.

W toku badań, których efektem jest niniejsze opracowanie, posłużono się metodą dogmatycznoprawną, za pomocą której ustalono zakres statutu upadłościowego i statutu personalnego podmiotu zagranicznego spoza UE, a następnie zbadano relację zachodzącą pomiędzy tymi statutami w kontekście postępowań cywilnych prowadzonych z udziałem podmiotu zagranicznego jako uczestnika lub stron takiego postępowania. W ramach przeprowadzonej analizy wykorzystano powszechnie stosowane dyrektywy wykładni tekstu prawnego, uwzględniając dorobek orzecznictwa sądowego i literatury przedmiotu w tym zakresie.

W związku z tym, że niniejsza praca dotyczy zagadnień z zakresu prawa prywatnego międzynarodowego, niektóre instytucje mają charakter autonomiczny. Z tych względów należy wyjaśnić, że ilekroć w niniejszej pracy posługujemy się pojęciem „podmiot zagraniczny”, mamy na myśli podmiot, który jest stroną postępowania cywilnego toczącego się przed sądem polskim i podmiot ten wykazuje związek z państwem spoza obszaru UE (np. przez łącznik obywatelstwa lub miejsca siedziby); może nim być zarówno osoba fizyczna, jak i osoba prawna lub jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną.

2. Pojęcia zdolności sądowej i procesowej a zagadnienie legitymacji procesowej na tle regulacji prawa upadłościowego

2.1. Zdolność sądowa oraz zdolność i konsekwencje ich braku

Istotne w analizie przedmiotowego zagadnienia jest ustalenie właściwej siatki pojęciowej i określenie, z racji transgranicznego charakteru omawianej problematyki, podłoża normatywnego, które terminom tym będzie nadawać właściwe znaczenie. Kluczowe znaczenie dla dalszego wywodu ma zatem ustalenie znaczenia pojęć zdolności sądowej i procesowej oraz ich wpływu na przebieg postępowania.

Oba wyżej wskazane pojęcia mają swoje definicje legalne. Zdolność sądowa określona została w art. 64 § 1 Kodeksu postępowania cywilnego¹ jako zdolność każdej osoby prawnej i fizycznej do występowania w procesie jako strona. Zdolność ta przysługuje także jednostkom organizacyjnym niebędącym osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną². Podnosi się, że wskazana definicja jest zbyt wąska, zdolność sądowa bowiem przysługuje także innym podmiotom występującym w postępowaniu cywilnym, np. interwientowi ubocznemu, uczestnikom postępowania nieprocesowego czy podmiotom postępowania egzekucyjnego i zabezpieczającego³. Stąd też bardziej właściwe jest określenie zdolności sądowej jako zdolności do zajmowania pozycji podmiotu postępowania cywilnego⁴. Zdolność sądowa jest korelatem zdolności prawnej określonej w prawie materialnym, jednakże nie

¹ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn. Dz.U. z 2021 r. poz. 1805 ze zm.); dalej jako: „k.p.c.”.

² Np. spółki osobowe (zob. art. 8 § 1 ustawy z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych; tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 1467 ze zm. – dalej jako: „k.s.h.”) czy wspólnota mieszkaniowa (zob. art. 6 ustawy z dnia 24 czerwca 1994 r. o własności lokali; tekst jedn. Dz.U. z 2021 r. poz. 1048).

³ E. Rudkowska-Ząbczyk [w:] E. Marszałkowska-Krześ (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2021, Legalis, komentarz do art. 64 k.p.c.; krytykę takiego zawężającego rozumienia tego pojęcia przedstawia także P. Feliga, który wskazuje, iż utożsamianie zdolności sądowej z możliwością występowania w procesie jako strona powodowałoby, że wskutek wytoczenia przez taki podmiot lub przeciwko niemu powództwa bądź też utraty przez niego zdolności sądowej proces dotknięty byłby brakiem jednej ze stron. Pozostaje to niespójne z rozumieniem zdolności sądowej w innych przepisach (np. art. 70, art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c.), z których wynika, że proces może toczyć się z udziałem strony niemającej zdolności sądowej – zob. P. Feliga [w:] T. Szanciło (red.), *Kodeks postępowania cywilnego*, t. 1, *Komentarz. Art. 1–505*³⁹, Warszawa 2019, Legalis, komentarz do art. 64 k.p.c.

⁴ M. Jędrzejewska [w:] T. Ereciński, J. Gudowski, M. Jędrzejewska, *Komentarz do kodeksu postępowania cywilnego. Część pierwsza. Postępowanie rozpoznawcze*, Warszawa 2004, LEX, komentarz do art. 64 k.p.c.

są to pojęcia tożsame⁵. Ustawa przyznaje bowiem zdolność sądową na podstawie przepisów szczególnych także jednostkom niemającym zdolności prawnej, np. pracodawcy nieposiadającemu osobowości prawnej (art. 460 § 1 k.p.c.), zarządowi czy radzie nadzorczej w ramach powództwa o zaskarżenie uchwały (art. 250 pkt 1 i art. 422 § 2 pkt 1 k.s.h.)⁶. Relację zdolności prawnej do zdolności sądowej należałoby zatem określić w ten sposób, że każdy podmiot posiadający zdolność prawną ma zdolność sądową, jednak nie każdy podmiot posiadający zdolność sądową ma zdolność prawną⁷.

Zdolność procesową definiuje natomiast art. 65 § 1 k.p.c. wskazując, że zdolność ta przysługuje osobom fizycznym posiadającym pełną zdolność do czynności prawnych, osobom prawnym oraz jednostkom organizacyjnym, o których mowa w art. 64 § 1¹ k.p.c. Osoba fizyczna ograniczona w zdolności do czynności prawnych ma zdolność procesową w sprawach wynikających z czynności prawnych, których może dokonywać samodzielnie (art. 65 § 2 k.p.c.). Doktrynalnie definicję zdolności procesowej ujmuje się jako zdolność uczestniczenia w czynnościach procesowych osobiście albo przez pełnomocnika w sposób czynny lub bierny, co powoduje, że strona może dokonywać czynności procesowych i inne podmioty procesu mogą wobec niej dokonywać czynności procesowych ze skutkiem prawnym⁸. W tym przypadku korelatem zdolności procesowej jest zdolność do czynności prawnych jako instytucja prawa materialnego⁹. Jeśli zaś chodzi o relację pojęć zdolność sądowa i zdolność procesowa, to należy wskazać, że ta pierwsza warunkuje istnienie tej drugiej¹⁰. Relację tę należałoby zatem streścić stwierdzeniem, że każdy uczestnik postępowania cywilnego posiadający zdolność procesową ma zdolność sądową, jednakże nie każdy uczestnik posiadający zdolność sądową ma zdolność procesową¹¹.

Brak w zakresie któregoś ze zdefiniowanych przymiotów rodzi określone konsekwencje procesowe w zależności od tego, czy jest to brak o charakterze pierwotnym (a więc istniejący od samego początku postępowania), czy następczym (który zaistniał w toku postępowania).

Zdolność sądowa stanowi pozytywną bezwzględną przesłankę procesową, a jej brak – przeszkodę dla merytorycznego rozpoznania sprawy. Brak ten jest przez sąd brany pod uwagę z urzędu na każdym etapie sprawy (art. 202 w zw. z art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c.), a rozpoznanie sprawy mimo braku zdolności sądowej strony stanowi przyczynę nieważności postępowania (art. 379 pkt 2 k.p.c.). W przypadku braku pierwotnego zdolności sądowej (np. kiedy osoba fizyczna nie żyła w chwili wszczęcia postępowania) pozew powinien zostać odrzucony na podstawie art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c., a postępowanie zniesione¹². Następczy brak zdolności sądo-

⁵ P. Feliga [w:] T. Szanciło (red.), *Kodeks...*, komentarz do art. 64 k.p.c.

⁶ M. Sychowicz, A. Marciniak [w:] A. Marciniak (red.), *Kodeks postępowania cywilnego*, t. 1, *Komentarz. Art. 1-205*, Warszawa 2019, Legalis, komentarz do art. 64 k.p.c.

⁷ P. Feliga [w:] T. Szanciło (red.), *Kodeks...*, komentarz do art. 64 k.p.c.

⁸ W. Broniewicz, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 2006, s. 138, cyt. za P. Feliga [w:] T. Szanciło (red.), *Kodeks...*, komentarz do art. 65 k.p.c.

⁹ P. Feliga [w:] T. Szanciło (red.), *Kodeks...*, komentarz do art. 65 k.p.c.

¹⁰ M. Sychowicz, A. Marciniak [w:] A. Marciniak (red.), *Kodeks...*, komentarz do art. 65 k.p.c.

¹¹ P. Feliga [w:] T. Szanciło (red.), *Kodeks...*, komentarz do art. 65 k.p.c.

¹² Postanowienie SN z dnia 21 maja 2015 r., IV CSK 491/14, LEX nr 1750030.

wej (np. kiedy osoba fizyczna umarła w toku postępowania) stanowi podstawę do zawieszenia postępowania na podstawie art. 174 § 1 pkt 1 k.p.c. Brak zdolności sądowej jest w zasadzie nieusuwalny – może on zostać usunięty wskutek uzyskania przez stronę osobowości prawnej, np. przez wpis do rejestru albo w drodze wstąpienia ogólnego następcy prawnego w miejsce strony, która utraciła zdolność sądową (art. 180 § 1 pkt 2 k.p.c.)¹³.

Analogiczne uwagi należałoby odnieść do braku zdolności procesowej. Wskazuje się, że brak zdolności procesowej może dotyczyć wyłącznie osoby fizycznej, gdyż w przypadku innych podmiotów posiadających zdolność sądową zawsze przysługuje im (tzn. tak długo jak istnieją) zdolność procesowa, a w grę może jedynie wchodzić brak po stronie organów uprawnionych do ich reprezentowania¹⁴. Pierwotny brak zdolności procesowej powoda, o ile nie został usunięty, prowadzi do odrzucenia pozwu (art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c.). Natomiast pierwotny brak zdolności procesowej pozwanego, jeśli nie zostanie uzupełniony na skutek wezwania powoda do wskazania przedstawiciela ustawowego pozwanego, skutkuje zwrotem pozwu (art. 130 § 2 k.p.c.). Z kolei następczy brak zdolności procesowej u powoda lub pozwanego prowadzi do zawieszenia postępowania na podstawie art. 174 § 1 pkt 1 k.p.c.¹⁵

Brak zdolności sądowej lub procesowej powoduje zatem różne konsekwencje w zależności od tego, czy ma charakter pierwotny, czy następczy. Odrzucenie pozwu powodować będzie pierwotny brak zdolności sądowej jednej ze stron oraz brak zdolności procesowej powoda. Pierwotny brak zdolności procesowej pozwanego może natomiast skutkować zwrotem pozwu, o ile nie zostanie uzupełniony. Następczy brak zdolności sądowej lub procesowej wiąże się z kolei z koniecznością zawieszenia postępowania. Procedowanie mimo braku zdolności sądowej lub procesowej stanowi nieważność postępowania (art. 379 pkt 2 k.p.c.), a także podstawę do jego wznowienia zgodnie z art. 401 pkt 2 k.p.c.

Skutki braku zdolności sądowej lub procesowej podmiotu zagranicznego kształtują się tak samo, jak wobec podmiotu polskiego¹⁶ (szerzej na temat statutu personalnego zob. uwagi w pkt 3 niniejszej pracy).

2.2. Legitymacja procesowa

Odrębnym pojęciem od zdolności sądowej i procesowej jest legitymacja procesowa, która – w odróżnieniu do dwóch poprzednich – nie ma swojej definicji legalnej. Zdefiniowania tego pojęcia podjęła się doktryna, która przez legitymację procesową rozumie umocowanie do

¹³ M. Sychowicz, A. Marciniak [w:] A. Marciniak (red.), *Kodeks...*, komentarz do art. 64 k.p.c.

¹⁴ M. Sychowicz, A. Marciniak [w:] A. Marciniak (red.), *Kodeks...*, komentarz do art. 65 k.p.c.

¹⁵ A. Zieliński, K. Flaga-Gieruszyńska [w:] K. Flaga-Gieruszyńska (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2021, Legalis, komentarz do art. 65 k.p.c.

¹⁶ I. Kunicki [w:] A. Marciniak (red.), *Kodeks postępowania cywilnego*, t. 5, *Komentarz. Art. 1096–1217*, Warszawa 2020, Legalis, komentarz do art. 1117 k.p.c.

uzyskania, w roli strony, merytorycznego rozstrzygnięcia co do przedmiotu konkretnego postępowania sądowego, dotyczącego własnych lub cudzych praw podmiotowych¹⁷. Wyróżnia się przy tym uprawnienie do występowania w danym procesie w roli powoda (legitymacja czynna) lub pozwanego (legitymacja bierna)¹⁸. Brak legitymacji, w odróżnieniu od braku zdolności sądowej i procesowej, prowadzi do merytorycznego rozstrzygnięcia w postaci oddalenia powództwa¹⁹.

Mówiąc o skutkach ogłoszenia upadłości wobec strony postępowania toczącego się przed sądem polskim, nie sposób też pominąć konsekwencji, jakie rodzi ten fakt na gruncie przepisów prawa polskiego. Przede wszystkim należy wskazać, że **ogłoszenie upadłości nie skutkuje pozbawieniem strony zdolności sądowej²⁰ ani procesowej²¹**. Konsekwencją odebrania zarządu upadłemu (art. 75 ust. 1 p.u.²²) i powierzenia go syndykowi (art. 173 p.u.) jest jednak, aby to syndyk prowadził postępowania dotyczące majątku upadłego wchodzącego w skład masy upadłości²³. Kwestię tę reguluje art. 144 p.u., zgodnie z którym po ogłoszeniu upadłości postępowania sądowe, administracyjne lub sądowoadministracyjne dotyczące masy upadłości mogą być wszczęte i prowadzone wyłącznie przez syndyka albo przeciwko niemu. Syndyk prowadzi te postępowania w imieniu własnym na rachunek upadłego, co oznacza, że czynności, których dokonuje w trakcie postępowania, mają skutek bezpośrednio dla majątku upadłego²⁴. Zdolność sądowa i zdolność procesowa syndyka w postępowaniach dotyczących masy upadłości wypływają natomiast ze statusu podmiotu, który został wyznaczony na syndyka (osoby fizycznej lub spółki prawa handlowego), a nie ze statusu syndyka jako organu postępowania upadłościowego²⁵. Syndyk „nie odbiera” zatem zdolności sądowej ani procesowej upadłemu.

¹⁷ P. Grzegorzczak, *Legitymacja procesowa – pojęcie, funkcje i reżim procesowy*, „Przegląd Sądowy” 2020, nr 2, s. 8; z szerszych opracowań na temat legitymacji procesowej zob. też W. Broniewicz, *Legitymacja procesowa*, Łódź 1963; G. Jędrejek, *Legitymacja procesowa w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2019.

¹⁸ M. Sychowicz, A. Marciniak [w:] A. Marciniak (red.), *Kodeks...*, komentarz do art. 65 k.p.c.

¹⁹ M. Manowska [w:] M. Manowska (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 1, Art. 1–477¹⁶, Warszawa 2021, LEX, komentarz do art. 199 k.p.c.; należy mieć jednak na uwadze, że wyrok oddalający powództwo nie oznacza ustalenia *ex post*, że po stronie powoda lub pozwanego wystąpiła osoba pozbawiona legitymacji procesowej, lecz że powód nie zdołał wykazać przytoczonych twierdzeń faktycznych, względnie twierdzenia te nie pozwalały na uwzględnienie żądania w świetle dokonanej przez sąd kwalifikacji prawnej – P. Grzegorzczak, *Legitymacja...*, s. 15; W. Broniewicz, *Pojęcie legitymacji procesowej* [w:] K. Korzan (red.), *Studia z procesu cywilnego*, Katowice 1986, s. 95.

²⁰ Postanowienie SN z dnia 9 lutego 1999 r., I CKN 882/98, OSNC 1999, nr 7–8, poz. 142.

²¹ M. Allerhand, *Prawo upadłościowe. Prawo o postępowaniu układowym. Komentarz*, Warszawa 1937, s. 311; W. Broniewicz, *Podstawienie procesowe*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego” 1963, ser. I, z. 31, s. 154; wyrok SA w Szczecinie z dnia 2 kwietnia 2009 r., I ACa 53/09, OSA 2010, nr 3, s. 36.

²² Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 1520); dalej jako: „p.u.”.

²³ Uzasadnienie projektu ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze, cyt. za S. Gurgul, *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2020, Legalis, komentarz do art. 144 p.u.

²⁴ P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2022, Legalis, komentarz do art. 144 p.u.; syndyk nie jest przedstawicielem ustawowym upadłego – W. Broniewicz, *Podstawienie...*, s. 154.

²⁵ P. Feliga, *Stanowisko prawne syndyka w procesie dotyczącym masy upadłości*, Warszawa 2013, s. 139–150.

Uprawnienie syndyka do występowania w postępowaniach dotyczących masy upadłości związane jest natomiast z pojęciem legitymacji procesowej, która przypisana jest syndykowi. Legitymacja ta jest określana w nauce jako legitymacja formalna²⁶ lub podstawienie procesowe bezwzględne (subrogacja procesowa)²⁷. Upadły pozostaje jednak w ramach tych postępowania stroną w znaczeniu materialnym, gdyż to on jest podmiotem stosunku prawnego, na tle którego prowadzone jest to postępowanie²⁸. Syndyk z kolei występuje w roli nietypowego zastępcy pośredniego²⁹. Syndyk traci tę legitymację na rzecz upadłego z dniem uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu postępowania upadłościowego³⁰ lub jego prawomocnego zakończenia³¹, a upadły wstępuje do tych postępowania w miejsce syndyka (art. 367 ust. 2 p.u.). Jeśli natomiast postępowanie nie dotyczy masy upadłości, to upadły zachowuje w tych sprawach swoją legitymację i są one prowadzone z jego udziałem mimo ogłoszenia upadłości³².

Jak już wcześniej ustalono, konsekwencją braku legitymacji procesowej jest oddalenie powództwa, a nie jego odrzucenie. Jeśli zatem uwzględnić, że w sprawach dotyczących masy upadłości legitymacji tej nie posiada upadły, to powództwo wytoczone w takich sprawach przez upadłego lub przeciwko niemu również powinno zostać oddalone. Wniosek ten stanowi jednak duże uproszczenie, gdyż w doktrynie i orzecznictwie istnieje różnorodność poglądów dotyczących następstw procesowych takiego stanu rzeczy. W przypadku wytoczenia powództwa przez upadłego w sprawie dotyczącej masy upadłości podnosi się, że powództwo powinno zostać oddalone, o ile nie dojdzie do zmiany podmiotowej w tym postępowaniu na podstawie art. 196 § 1 k.p.c.³³ Istnieją także poglądy, że w tej sytuacji

²⁶ Zob. A. Jakubecki [w:] A. Jakubecki, F. Zedler, *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, Warszawa 2011, LEX, komentarz do art. 144 p.u.n.; wyrok SN z dnia 14 października 2016 r., I CSK 714/15, LEX nr 2151462; wyodrębnianie legitymacji formalnej jako rodzaju legitymacji procesowej, z uwagi na niejasność kryteriów jej wyodrębnienia oraz brak różnic w zakresie skutków jej braku, jest krytykowane w doktrynie – zob. P. Feliga [w:] A. Hrycaj (red.), A. Jakubecki (red.), A. Witosz (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 6, *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*, Warszawa 2020, s. 913–914.

²⁷ W. Broniewicz, *Podstawienie...*, s. 158; A. Hrycaj, *Syndyk masy upadłości*, Poznań 2006, s. 46.

²⁸ A. Jakubecki [w:] A. Jakubecki, F. Zedler, *Prawo...*, komentarz do art. 144 p.u.n.

²⁹ Tak: A. Hrycaj, *Syndyk...*, s. 46; P. Feliga, *Stanowisko...*, s. 131–133.

³⁰ Postanowienie SN z dnia 18 października 2004 r., I PZ 22/04, OSNP 2005, nr 10, poz. 146.

³¹ W tym przypadku tylko, o ile nie utracił on zdolności sądowej na skutek zakończenia postępowania upadłościowego, np. w związku z wykreśleniem z rejestru (art. 289 i 477 k.s.h.) – A. Jakubecki [w:] A. Jakubecki, F. Zedler, *Prawo...*, komentarz do art. 144 p.u.n.

³² SN wskazał tu przykładowo na roszczenia, które ze względu na swój charakter nie podlegają zaspokojeniu z masy (np. o zaniechanie wynikające z praw bezwzględnych), roszczenia dotyczące praw niezbywalnych (np. służebności osobiste, prawo dożywocia), roszczenia dotyczące majątkowych praw podmiotowych związanych ściśle z osobą dłużnika (np. prawo do firmy, w której mieści się nazwisko upadłego, autorskie prawa osobiste), czy sprawy, w których upadły poszukuje ochrony swoich praw niemajątkowych, także związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej – zob. wyrok SN z dnia 14 października 2016 r., I CSK 714/15.

³³ P. Feliga [w:] A. Hrycaj (red.), A. Jakubecki (red.), A. Witosz (red.), *System...*, s. 907.

pozew należałoby odrzucić z uwagi na niedopuszczalność wszczęcia postępowania przez upadłego³⁴.

Z kolei w sytuacji odwrotnej, a więc wszczęcia przez wierzyciela postępowania dotyczącego wierzytelności podlegającej zgłoszeniu do masy upadłości powstało wiele koncepcji wskazujących na konsekwencje procesowe takiej sytuacji, z których słuszność dotychczas przypisywało się rozwiązaniu polegającemu na przekazaniu pozwu sędziemu-komisarzowi jako zgłoszenie wierzytelności³⁵. Należy jednak zauważyć, że na skutek nowelizacji Prawa upadłościowego, która weszła w życie w dniu 24 marca 2020 r.³⁶, zgłoszeń wierzytelności dokonuje się syndykowi, a nie sędziemu-komisarzowi. Powstaje zatem wątpliwość co do możliwości odpowiedniego stosowania art. 200 § 1⁴ k.p.c. w zw. z art. 229 p.u. w zakresie przekazania pozwu, jako zgłoszenia wierzytelności syndykowi, który nie jest sądem. Dodatkowo nakłada się w tym miejscu problem związany z obowiązkiem składania pism w postępowaniu upadłościowym wyłącznie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego (Krajowego Rejestru Zadłużonych – KRZ). Mimo tych wątpliwości pogląd o przekazaniu pozwu jako zgłoszenia wierzytelności syndykowi podtrzymywany jest również obecnie³⁷. Należy podzielić stanowisko A. Jakubeckiego³⁸, że ustawowe powierzenie syndykowi kompetencji do przeprowadzania kontroli wymogów formalnych zgłoszenia wierzytelności nie podważa wypracowanej w nauce prawa koncepcji, iż zgłoszenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym jest formą sądowego dochodzenia roszczeń, w szczególności, jeśli zgłoszenie wierzytelności na dalszym etapie będzie podlegało kontroli merytorycznej ze strony sędziego-komisarza i sądu upadłościowego³⁹. Będzie to więc przekazanie do rozpoznania sprawy jako zgłoszenia wierzytelności w postępowaniu upadłościowym, a wyłącznie faktyczne przesłanie pisma nastąpi do syndyka⁴⁰.

³⁴ D. Zienkiewicz [w:] D. Zienkiewicz (red.), *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, Warszawa 2006, s. 343 – za P. Feliga [w:] A. Hrycaj (red.), A. Jakubecki (red.), A. Witosz (red.), *System...*, s. 907; z kolei w kwestii skutków braku legitymacji formalnej wypowiedział się SN w uchwale z dnia 12 grudnia 2012 r., III CZP 83/12, OSNC 2013, nr 7–8, poz. 82, w której stwierdził, że jej brak pierwotny powoduje konieczność odrzucenia powództwa na podstawie art. 199 k.p.c. stosowanego *per analogiam*, a następczy – umorzenie postępowania na podstawie art. 355 § 1 k.p.c. z uwagi na niedopuszczalność wyrokowania.

³⁵ Tak: W. Broniewicz, *Glosa do uchwały SN z dnia 30 marca 1992 r.*, III CZP 22/92, „Przegląd Sądowy” 1993, nr 9, s. 109 i n.; P. Feliga [w:] A. Hrycaj (red.), A. Jakubecki (red.), A. Witosz (red.), *System...*, s. 938–939; podobnie w orzecznictwie – zob. postanowienia SN z dnia 27 lutego 1998 r., II CKN 627/97, LEX nr 50635 oraz z dnia 23 czerwca 2004 r., V CK 679/03, LEX nr 799083.

³⁶ Zob. ustawa z dnia 30 sierpnia 2019 r. o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 poz. 1802 ze zm.).

³⁷ P. Zimmerman, *Prawo...*, komentarz do art. 144 p.u.

³⁸ A. Jakubecki [w:] A. Hrycaj (red.), A. Jakubecki (red.), A. Witosz (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 6, *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*, Warszawa 2020, s. 1066.

³⁹ Zob. też B. Sierakowski, *Zobowiązania masy upadłości*, Warszawa 2022, s. 247–248 (niepubl., rozprawa doktorska dostępna publicznie w zasobach Uczelni Łazarskiego w Warszawie).

⁴⁰ Zob. też już nieaktualne, ale mogące posłużyć do odniesienia do syndyka, postanowienie SN z dnia 16 grudnia 1966 r., III CR 308/66, OSNC 1967, nr 7–8, poz. 138, w którym wskazano, że art. 200 k.p.c. należy tak interpretować, że przez pojęcie sądu, któremu powinien przekazać sprawę sąd niewłaściwy, rozumieć należy również właściwe biuro notarialne.

Jeśli chodzi natomiast o koncepcję oddalenia powództwa wniesionego przez wierzyciela przeciwko upadłemu, to przypisuje się jej pełne uzasadnienie w sytuacjach, w których wierzyciel wszczyna postępowanie w sprawach innych aniżeli dotyczących wierzytelności podlegających zgłoszeniu do masy, wciąż jednak tej masy dotyczących (o ile legitymacja procesowa bierna upadłego nie została uzupełniona w trybie art. 194 § 1 k.p.c.)⁴¹. Praktyka postępowań upadłościowych i restrukturyzacyjnych pokazuje jednak, że sądy w przypadku braku legitymacji procesowej upadłego odrzucają powództwo, powołując się na przejściowy brak drogi sądowej (art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c.)⁴².

Jeżeli postępowanie dotyczy masy upadłości, jednakże powództwo zostało wytoczone jeszcze przed ogłoszeniem upadłości, to postępowanie takie ulega zawieszeniu na podstawie art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c. Zawieszenie ma skutek od chwili ogłoszenia upadłości, a sąd – zawieszając postępowanie z urzędu – uchyla orzeczenia wydane po ogłoszeniu upadłości, chyba że miało ono miejsce po zamknięciu rozprawy (art. 174 § 2 k.p.c.). Sąd wzywa syndyka do udziału w sprawie (art. 174 § 3 k.p.c.) i podejmuje postępowanie z jego udziałem (art. 180 § 1 pkt 5 lit. b k.p.c.). Odrębnego omówienia wymaga sytuacja, gdy stroną pozwaną jest upadły, a wierzytelność (przedmiot sporu sądowego) podlega zgłoszeniu do masy upadłości. Takie postępowanie może być podjęte przeciwko syndykowi tylko w przypadku, gdy w postępowaniu upadłościowym wierzytelność ta, po wyczerpaniu trybu określonego ustawą, nie zostanie umieszczona na liście wierzytelności. W doktrynie i orzecznictwie sporna jest interpretacja sformułowania „po wyczerpaniu trybu określonego ustawą”. Część doktryny stoi na stanowisku, że wierzyciel musi wyczerpać pełną ścieżkę ochrony prawnej, czyli wnieść zgłoszenie wierzytelności, po czym zaskarżyć odmowę uznania wierzytelności sprzeciwem do sędziego-komisarza, a następnie zażaleniem do sądu upadłościowego⁴³, druga część – że wystarczające jest zgłoszenie wierzytelności⁴⁴. Prezentowany jest też pogląd pośredni, zgodnie z którym wyczerpanie trybu uzależnione jest od stadium postępowania i tego, z jakich środków ochrony

⁴¹ W. Broniewicz, *Podstawienie...*, s. 157; P. Feliga [w:] A. Hrycaj (red.), A. Jakubecki (red.), A. Witosz (red.), *System...*, s. 942.

⁴² Sądy powołują się w tym zakresie na uchwałę SN z dnia 30 marca 1992 r., III CZP 22/92, OSNC 1992, nr 11, poz. 188. Z taką, oczywiście błędną praktyką, spotkano się w szczególności w postępowaniach sanacyjnych, w których zarządca, podobnie jak syndyk, dysponuje legitymacją procesową w sprawach dotyczących masy sanacyjnej, a brak jest w tych postępowaniach (jak w każdym postępowaniu restrukturyzacyjnym) instytucji zgłoszenia wierzytelności. Postępowania sądowe mogą się toczyć także w zakresie wierzytelności podlegających uwzględnieniu na spisie wierzytelności, stąd przypadki pozwów wytoczonych przeciwko dłużnikowi w restrukturyzacji, zamiast zarządcy, spotyka się stosunkowo częściej niż w przypadku dłużnika w upadłości.

⁴³ Tak: S. Gurgul, *Prawo...*, komentarz do art. 145 p.u.

⁴⁴ Tak: P. Zimmerman, *Prawo...*, komentarz do art. 145 p.u.

prawnej wierzyciel prawomocnie skorzystał⁴⁵. Zagadnienie powyższe w ostatnim czasie rozstrzygnął Sąd Najwyższy, wskazując, że dla wyczerpania trybu, o którym mowa w art. 145 ust. 1 p.u., konieczne jest zaskarżenie odmowy uznania wierzytelności sprzeciwem do sędziego-komisarza, a w razie nieuwzględnienia sprzeciwu – wniesienie zażalenia do sądu upadłościowego⁴⁶. Stanowisko Sądu Najwyższego jest krytykowane, gdyż wskazuje się, że wyczerpanie trybu powinno być oceniane przez pryzmat czynności procesowych dokonanych przez wierzyciela, przy czym minimum, jakie wierzyciel musi spełnić, jest skuteczne wniesienie zgłoszenia wierzytelności⁴⁷. Brak dokonania zgłoszenia wierzytelności oznacza, że postępowanie rozpoznawcze nie będzie mogło być podjęte, nawet pomimo zatwierdzenia przez sędziego-komisarza listy wierzytelności, na której nie została umieszczona wierzytelność objęta takim postępowaniem⁴⁸.

Podsumowując, ogłoszenie upadłości nie pozbawia upadłego ani zdolności sądowej, ani zdolności procesowej. W postępowaniach dotyczących masy upadłości upadły traci natomiast legitymację procesową na rzecz syndyka, które to postępowania syndyk prowadzi na rzecz upadłego, lecz w imieniu własnym. Powództwo wytoczone w takiej sprawie przeciwko upadłemu powinno zostać oddalone z uwagi na brak legitymacji procesowej upadłego, chyba że dotyczy wierzytelności podlegającej zgłoszeniu – wówczas pozew powinien zostać przekazany syndykowi jako zgłoszenie wierzytelności. Jeżeli natomiast postępowanie dotyczące masy upadłości toczyło się przed ogłoszeniem upadłości, to podlega zawieszeniu ze skutkiem od dnia ogłoszenia upadłości, a następnie podjęciu z udziałem syndyka stosownie do treści art. 180 § 1 pkt 5 lit. b k.p.c. W postępowaniach niedotyczących masy upadłości upadły nie traci legitymacji procesowej i może w tych postępowaniach występować samodzielnie.

⁴⁵ Zob. szeroko na ten temat: A. Hrycaj, A. Michalska, *Wpływ postępowań likwidacyjnych wszczynanych w wybranych krajach europejskich systemu prawnego common law na bieg postępowań rozpoznawczych i egzekucyjnych toczących się w Polsce. Wpływ wszczęcia i wyniku postępowania w ww. krajach na istnienie roszczenia dochodzonego przed sądem polskim*, opracowanie dla Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa 2016, dostęp online: https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2018/08/IWS_Hrycaj_A._Michalska_A._Upadlosc_konsumencka.pdf (dostęp: dnia 12 sierpnia 2022 r.), s. 70–73. Zob. też A. Hrycaj, *Podjęcie postępowania cywilnego dotyczącego wierzytelności podlegającej zgłoszeniu do masy upadłości zawieszonego wskutek ogłoszenia upadłości pozwanego*, „Monitor Prawa Handlowego” 2016, nr 1, s. 7 i n.

⁴⁶ Zob. uchwałę SN z dnia 9 grudnia 2021 r., III CZP 96/20, LEX nr 3268886. Orzeczenie zapadło na gruncie przepisów Prawa upadłościowego w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 stycznia 2016 r., jednakże art. 145 p.u. w tym zakresie nie uległ zmianom, stąd też uchwałę SN należy uznać za aktualną.

⁴⁷ Tak też w orzecznictwie sądów powszechnych: wyrok SO we Wrocławiu z dnia 3 lutego 2015 r., I C 1401/14, LEX nr 1841400; wyrok SA w Białymstoku z dnia 7 listopada 2014 r., I ACa 729/14, LEX nr 1554626; wyrok SR w Wałbrzychu z dnia 17 marca 2014 r., VI GC 43/14, LEX nr 1914672.

⁴⁸ Zebranie i omówienie poglądów na temat wykładni art. 145 ust. 1 p.u. – zob. B. Sierakowski, *Zobowiązania...*, s. 243–245.

3. Statut osobowy (personalny)

W każdym postępowaniu sądowym toczącym się przed sądem polskim, w którym jedna ze stron jest podmiotem zagranicznym, zachodzi konieczność ustalenia, jakie prawo jest właściwe dla oceny zdolności sądowej i procesowej takiej strony. Kwestia ta pojawia się niezależnie od tego, czy strona jest podmiotem, wobec którego wszczęto zagraniczne postępowanie upadłościowe i niezależnie od tego, czy takie zagraniczne postępowanie upadłościowe zostało uznane w Polsce. Prawo upadłościowe międzynarodowe nie zawiera żadnych norm kolizyjnych, które nakazywałyby w sposób odrębny oceniać zdolność sądową lub zdolność procesową strony (uczestnika) postępowania cywilnego, wobec której wszczęto postępowanie upadłościowe. Z kolei na gruncie prawa polskiego – jak już wspomniano – ogłoszenie upadłości nie powoduje po stronie dłużnika utraty zdolności sądowej lub zdolności procesowej.

W związku z tym, że przedmiotem niniejszej pracy nie są wątki prawnomiędzynarodowe dotyczące stosunków pomiędzy podmiotami z obszaru UE, tylko zasygnalizować należy, że statut personalny podmiotu pochodzącego z państwa członkowskiego ustala się na podstawie reguł kolizyjnych zawartych w tzw. europejskim prawie procesowym cywilnym⁴⁹. Z kolei w przypadku podmiotów spoza UE kolizję tę należy rozstrzygnąć następująco:

- w pierwszej kolejności w oparciu o umowę międzynarodową (dwustronną lub konwencję), która reguluje dany element międzynarodowy⁵⁰;
- jeżeli dana kwestia nie jest uregulowana w umowie międzynarodowej, stosujemy przepisy kodeksowe (polski Kodeks postępowania cywilnego)⁵¹.

⁴⁹ Szeroko na temat źródeł europejskiego prawa cywilnego procesowego por. np. K. Weitz, *Europejskie prawo procesowe cywilne – stan obecny i perspektywy dalszego rozwoju*, „Przegląd Sądowy” 2007, nr 2.

⁵⁰ Przykładowo szczególną regulację w odniesieniu do czynności prawnych zmierzających do zaspokojenia codziennych potrzeb przewiduje podpisana przez Polskę i Kubę w Hawanie dnia 18 listopada 1982 r. umowa o pomocy prawnej w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych (Dz.U. z 1984 r. Nr 47, poza. 247). Zgodnie z art. 18 ust. 3 tej umowy: „Przy dokonywaniu czynności prawnych, zmierzających do zaspokojenia codziennych potrzeb, zdolność osób ocenia się według prawa tej Umawiającej się Strony, na której terytorium czynności są dokonywane”.

⁵¹ Zasada ta wynika z Konstytucji RP i wymienionej tam hierarchii źródeł prawa krajowego. Jak zauważa T. Ereciński, pierwszeństwo ma każda umowa międzynarodowa wiążąca Polskę, a sądy powinny bezpośrednio i w pierwszej kolejności stosować postanowienia umów międzynarodowych ratyfikowanych przez Polskę (za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie, jak też bez takiej ustawy) i naleyć ogłoszonych w Dzienniku Ustaw – T. Ereciński [w:] T. Ereciński (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 6, *Międzynarodowe postępowanie cywilne. Sąd polubowny (arbitrażowy)*, Warszawa 2017, LEX, komentarz do art. 1096 k.p.c.

W tym ostatnim przypadku należy sięgnąć do wspomnianego już art. 1117 k.p.c. Z przepisu tego wynikają dwie reguły kolizyjne:

- pierwsza: zdolność sądową podmiotów zagranicznych określa się według prawa właściwego dla ich zdolności prawnej;
- druga: zdolność procesową podmiotów zagranicznych określa się według prawa właściwego dla ich zdolności do czynności prawnych, przy czym cudzoziemiec (osoba fizyczna) niemający zdolności procesowej według tego prawa może dokonywać czynności procesowych przed sądem polskim, jeżeli miałby zdolność procesową według prawa polskiego.

Zawarte w omawianym przepisie odesłanie do instytucji zdolności prawnej i zdolności do czynności prawnej wymaga sięgnięcia do właściwych reguł kolizyjnych prawa materialnego. To właśnie do tych norm sąd polski musi sięgnąć z urzędu w każdym wypadku, gdy postępowanie cywilne dotyczy oceny statutu osobowego podmiotu zagranicznego⁵². Źródła normatywne reguł kolizyjnych w odniesieniu do oceny zdolności prawnej i zdolności do czynności prawnych podmiotów zagranicznych spoza UE są podobne do wcześniej wspomnianych na gruncie proceduralnym. A mianowicie:

- w pierwszej kolejności stosujemy umowę międzynarodową, która reguluje dany element zagraniczny (poszukujemy w niej właściwych norm kolizyjnych);
- jeżeli dana kwestia nie jest uregulowana w umowie międzynarodowej, stosujemy przepisy krajowe (polskie Prawo prywatne międzynarodowe⁵³)⁵⁴ i w nich poszukujemy norm kolizyjnych, dzięki którym możliwe będzie ustalenie wiążącego prawa obcego, a w oparciu o jego treść udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy dany podmiot zagraniczny będący stroną postępowania cywilnego posiada zdolność prawną (a w konsekwencji zdolność sądową) i zdolność do czynności prawnych (a w konsekwencji zdolność procesową).

By więc dokonać prawidłowej oceny zdolności sądowej i procesowej podmiotu zagranicznego będącego osobą fizyczną, sąd polski powinien w pierwszej kolejności zastosować art. 11 ust. 1 p.p.m. W przepisie tym ustawodawca krajowy posłużył się łącznikiem obywatelstwa. Wynika z niego norma kolizyjna, zgodnie z którą zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych osoby fizycznej podlegają prawu ojczystemu, a zatem sąd powinien ustalić, czy w systemie prawnym państwa, którego cudzoziemiec jest obywatelem, taką zdolność on posiada⁵⁵. Jeżeli tak, wówczas cudzoziemca w kontekście danego stanu faktycznego należy uznawać za osobę posiadającą zdolność prawną i zdolność do czynności prawnych. Jest to

⁵²I. Kunicki [w:] A. Marciniak (red.), *Kodeks...*, s. 259.

⁵³Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 1792); dalej: „p.p.m.”.

⁵⁴Spośród wielu zob. np. J. Gołaczyński, *Prawo prywatne międzynarodowe*, Warszawa 2017, s. 14–26.

⁵⁵G. Karaś [w:] T. Szanciło (red.), *Kodeks postępowania cywilnego*, t. 2, *Komentarz. Art. 506–1217*, Warszawa 2019, Legalis, komentarz do art. 1117 k.p.c., nb 6.

reguła podstawowa⁵⁶, od której przewidziano odstępstwa, jak chociażby w odniesieniu do bezpaństwowców (art. 3 ust. 1 p.p.m.) oraz osób posiadających obywatelstwo więcej niż jednego państwa (art. 2 ust. 2 p.p.m.). Jeżeli jednak cudzoziemiec dokonuje czynności prawnej w zakresie prowadzonego przez siebie przedsiębiorstwa, wystarczy, że ma on zdolność do dokonania tej czynności według prawa państwa, w którym przedsiębiorstwo jest prowadzone (art. 11 ust. 2 p.p.m.). Przykładowo więc, strony sporu zawisłego przed sądem polskim będą posiadały zdolność sądową i zdolność do czynności prawnych ustaloną w oparciu o prawo polskie (art. 64–65 k.p.c.), jeżeli przedmiotem sporu są roszczenia z tytułu działalności gospodarczej prowadzonej przed podmiot zagraniczny w Polsce, niezależnie od tego, czy prawo ojczyście podmiotu zagranicznego przyznaje mu taką zdolność.

Z kolei statut personalny osoby prawnej podlega prawu państwa, w którym taka osoba ma siedzibę (teoria siedziby⁵⁷ – art. 17 ust. 1 p.p.m.), względnie prawu państwa, w którym spółka została utworzona (teoria inkorporacji⁵⁸ – art. 17 ust. 2 p.p.m.). Jeżeli osoba prawna dokonuje czynności prawnej w zakresie prowadzonego przez siebie przedsiębiorstwa, podobnie jak w przypadku przedsiębiorców będących osobami fizycznymi – wystarczy, że ma zdolność do dokonania tej czynności według prawa państwa, w którym przedsiębiorstwo jest prowadzone (art. 18 ust. 1 p.p.m.). Powyższe reguły kolizyjnoprawne dotyczące osób prawnych znajdują odpowiednie zastosowanie także do jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej (art. 21 p.p.m.).

Jak wynika z powyższego, polski ustawodawca odstąpił⁵⁹ od zasady stosowania własnego prawa procesowego (*legis fori*) dla oceny kwestii proceduralnych w postaci zdolności sądowej i procesowej⁶⁰. W związku z tym, że zdolność sądowa i zdolność procesowa są przesłankami dopuszczalności prowadzenia postępowania, a ich ewentualny brak oznacza nieważność postępowania, sąd polski w każdym postępowaniu z wątkiem transgranicznym ma obowiązek z urzędu ustalić normę kolizyjną, a po jej zastosowaniu – prawo właściwe dla oceny statutu

⁵⁶ M. Pazdan [w:] M. Pazdan (red.), *Prawo prywatne międzynarodowe. Komentarz*, Warszawa 2018, s. 180.

⁵⁷ Teoria siedziby nie jest jednolita, a w jej obrębie w doktrynie i orzecznictwie wykształciły się: teoria siedziby rzeczywistej, teoria siedziby statutowej oraz teoria rejestracji (zob. A. Opalski, A.W. Wiśniewski [w:] J. Poczobut (red.), *Prawo prywatne międzynarodowe. Komentarz*, Warszawa 2017, LEX, komentarz do art. 17 p.p.m.). Na temat teorii siedziby rzeczywistej na gruncie orzecznictwa sądów polskich zob. np. postanowienie SN z dnia 12 marca 2015 r., I CSK 452/14, OSNC-ZD 2016, nr C, poz. 47. Zgodnie z poglądem dominującym w doktrynie na gruncie prawa polskiego obowiązująca jest teoria siedziby statutowej (zob. M. Cichomska [w:] P. Ryłski (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2022, Legalis, komentarz do art. 1117 k.p.c., nb 19).

⁵⁸ Zwana także teorią utworzenia (powstania); w swej czystej postaci wiąże spółkę z porządkiem prawnym, według którego powstała, niezależnie od późniejszego przenoszenia się poza terytorium państwa inkorporowania (A. Opalski, A.W. Wiśniewski [w:] J. Poczobut (red.), *Prawo...*, komentarz do art. 17 p.p.m.).

⁵⁹ Mowa o odstąpieniu, ponieważ wcześniej, tj. przed dniem 1 lipca 2009 r., obowiązywała zasada, zgodnie z którą zdolność sądową i zdolność procesową podmiotów zagranicznych ocenia się według przepisów krajowych, a więc w oparciu o art. 64 i 65 k.p.c. (zob. art. 1117 k.p.c. w brzmieniu sprzed wejścia w życie ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw; Dz.U. Nr 234, poz. 1571).

⁶⁰ I. Kunicki [w:] A. Marciniak (red.), *Kodeks...*, s. 257.

personalnego⁶¹. Z uwagi na regułę podstawową opartą na łączniku obywatelstwa i łączniku siedziby zazwyczaj będzie to prawo obce. Nie można jednak wykluczyć tzw. odesłania zwrotnego⁶², czyli, że prawo obce wskaże prawo polskie jako porządek prawny właściwy dla oceny statutu personalnego. W tym ostatnim przypadku statut personalny będzie podlegał ocenie na podstawie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego i związanych z tym zagadnieniem relewantnych przepisów prawa materialnego o zdolności prawnej i zdolności do czynności prawnych.

Dla pełnego obrazu reguł kolizyjnych rozważyć jeszcze należy sytuację, gdy prawo obce wskazane jako właściwe dla oceny statutu personalnego nie posiada instytucji zdolności sądowej lub zdolności procesowej. W takim przypadku należy w oparciu o wskazane prawo obce ustalić, czy podmiot zagraniczny w świetle tego prawa może występować przed sądem w charakterze strony procesu i dokonywać w jego ramach czynności procesowych w sposób czynny albo bierny. Należy więc sięgnąć do obcych instytucji prawnych najbardziej zbliżonych do polskiej zdolności sądowej i zdolności procesowej, bez względu na ich nazwę w obcym porządku prawnym⁶³.

Reasumując, o ile właściwa umowa międzynarodowa nie stanowi inaczej, zdolność sądową i zdolność procesową w każdym postępowaniu cywilnym, a zatem i w postępowaniu upadłościowym⁶⁴, należy ustalać w oparciu o regułę kolizyjną z art. 1117 k.p.c. To oznacza, że o statucie personalnym podmiotu zagranicznego spoza UE zazwyczaj będzie decydowało prawo państwa obcego ustalone w oparciu o łącznik obywatelstwa lub łącznik siedziby.

⁶¹Por. np. M. Cichomska [w:] P. Rylski (red.), *Kodeks...*, komentarz do art. 1117 k.p.c., nb 28–31.

⁶²Zob. art. 5 p.p.m.; szeroko na temat odesłania – W. Popiołek [w:] M. Pazdan (red.), *Prawo prywatne międzynarodowe. Komentarz*, Warszawa 2018, komentarz do art. 5 p.p.m.

⁶³I. Kunicki [w:] A. Marciniak (red.), *Kodeks...*, s. 261–262, nb 29 oraz nb 36.

⁶⁴Tak: I. Kunicki [w:] A. Marciniak (red.), *Kodeks...*, s. 257, który wskazuje, że art. 1117 k.p.c. odnosi się do każdego postępowania cywilnego przed sądem (organem) polskim (np. w procesie, postępowaniu nieprocesowym, egzekucyjnym, upadłościowym).

4. Prawo właściwe dla międzynarodowego postępowania upadłościowego

Postępowania upadłościowe z elementem transgranicznym wymagają ustalenia przepisów właściwych, które regulują skutki wszczęcia takiego postępowania w Polsce. W tym zakresie zasadniczo można wyróżnić trzy reżimy, z których tylko jeden będzie miał znaczenie dla analizowanego w ramach niniejszej publikacji zagadnienia. Podstawowym przepisem regulującym tę kwestię jest art. 378 p.u., zgodnie z którym przepisy części drugiej Prawa upadłościowego – „Przepisy z zakresu międzynarodowego postępowania upadłościowego” – stosuje się tylko wtedy, gdy umowa międzynarodowa, której Rzeczpospolita Polska jest stroną, albo prawo organizacji międzynarodowej, której Rzeczpospolita Polska jest członkiem, nie stanowi inaczej. Należy zatem wskazać, że w zakresie międzynarodowego postępowania upadłościowego zastosowanie mogą znaleźć:

- 1) przepisy prawa Unii Europejskiej – zasadniczo rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/848 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie postępowania upadłościowego⁶⁵,
- 2) umowa międzynarodowa, której Polska jest stroną,
- 3) przepisy części drugiej Prawa upadłościowego⁶⁶.

Należy jednak wyjaśnić, że rozłączność powyższego katalogu przyjęto jedynie pogłównie dla jasności prezentowanego wyводу, jak bowiem wskazuje się w doktrynie, sam fakt obowiązywania rozporządzenia 2015/848 nie wyłącza zastosowania wszystkich przepisów części drugiej Prawa upadłościowego⁶⁷.

Jeśli chodzi o postępowania upadłościowe wszczęte w państwach członkowskich UE, to podstawowym aktem prawnym jest rozporządzenie 2015/848, które zastąpiło wcześniejsze rozporządzenie Rady (WE) nr 1346/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego⁶⁸. Od razu należy jednak zastrzec, że rozporządzenie 2015/848 w motywie

⁶⁵ Dz.Urz. UE L 141, s. 19; dalej jako: „rozporządzenie 2015/848”.

⁶⁶ F. Zedler, *Uznanie zagranicznych postępowań upadłościowych w prawie europejskim*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2005, z. 2, s. 62.

⁶⁷ Zob. P. Filipiak [w:] A. Hrycaj (red.), A. Jakubecki (red.), A. Witosz (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 6, *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*, Warszawa 2020, s. 1458; uchwała SN z dnia 20 stycznia 2010 r., III CZP 115/09, OSNC 2010, nr 7–8, poz. 106.

⁶⁸ Dz.Urz. WE L 160, s. 1. Przy czym zgodnie z art. 84 ust. 2 rozporządzenia 2015/848 wciąż znajduje ono zastosowanie do postępowań upadłościowych objętych zakresem zastosowania tego rozporządzenia i które wszczęto przed dniem 26 czerwca 2017 r.

88 preambuły wyłączyło jego zastosowanie wobec Danii. Należy również w tym miejscu nawiązać do wystąpienia Zjednoczonego Królestwa ze struktur Unii Europejskiej. Owo wystąpienie, nazywane powszechnie „brexitem”, miało swój zasadniczy skutek również w zakresie postępowań upadłościowych i restrukturyzacyjnych o charakterze transgranicznym, które dotychczas regulowane były w oparciu o przepisy rozporządzenia 2015/848. Postanowienia umowy o wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej z Unii Europejskiej i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej⁶⁹, a w szczególności jej art. 67 ust. 3 lit. c, wskazuje jednak, iż w Zjednoczonym Królestwie, jak również w państwach członkowskich w sytuacjach obejmujących Zjednoczone Królestwo, do postępowań upadłościowych zastosowanie wciąż znajdują przepisy rozporządzenia 2015/848, o ile postępowanie główne wszczęto przed zakończeniem okresu przejściowego⁷⁰.

Zakres zastosowania rozporządzenia 2015/848 przedstawiony został w jego art. 1 ust. 1. Dotyczy ono publicznych postępowań zbiorowych – w tym postępowań przejściowych – określonych w prawie dotyczącym niewypłacalności i w których do celów naprawczych, celów restrukturyzacji długu, reorganizacji lub likwidacji: a) całkowicie lub częściowo odebrano dłużnikowi zarząd majątkiem i powołano zarządcę; b) majątek i sprawy dłużnika poddano kontroli sądowej lub nadzorowi sądowemu; lub c) pod określonymi warunkami, na podstawie orzeczenia sądu lub z mocy prawa zostaje przyznane tymczasowe wstrzymanie indywidualnego postępowania egzekucyjnego, by umożliwić negocjacje między dłużnikiem a jego wierzycielami. Postępowania te, w ramach poszczególnych państw członkowskich, zostały przedstawione w załączniku A do rozporządzenia 2015/848. Rozporządzenia 2015/848 nie stosuje się natomiast do postępowań, o których mowa w art. 1 ust. 1, które dotyczą a) zakładów ubezpieczeń; b) instytucji kredytowych; c) przedsiębiorstw inwestycyjnych i innych przedsiębiorstw, instytucji i spółek, o ile są one objęte dyrektywą 2001/24/WE⁷¹; lub d) przedsiębiorstw zbiorowego inwestowania (art. 1 ust. 2 rozporządzenia 2015/848)⁷².

Zgodnie z art. 7 ust. 1 rozporządzenia 2015/848 zasadniczo dla postępowania upadłościowego i jego skutków właściwe jest prawo państwa członkowskiego, w którym zostaje wszczęte postępowanie. Artykuł 7 ust. 2 rozporządzenia 2015/848 określa zasadę, że prawo państwa wszczęcia postępowania określa przesłanki wszczęcia postępowania upadłościowego, sposób jego prowadzenia i zakończenia, a lit. a–m komentowanego ustępu stanowią egzemplifikację szczególnych sytuacji, które regulują przepisy postępowania państwa, w którym ogłoszona

⁶⁹ Dz.Urz. UE C 661 z 2019 r., s. 1.

⁷⁰ Zgodnie z art. 127 Umowy okres przejściowy skończył się w dniu 31 grudnia 2021 r.

⁷¹ Dyrektywa 2001/24/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 4 kwietnia 2001 r. w sprawie reorganizacji i likwidacji instytucji kredytowych (Dz.Urz. WE L 125, s. 15, ze zm.).

⁷² Z uwagi na to, że rozporządzenie 2015/848 nie definiuje wyłączonych spod jego zastosowania podmiotów, konieczne jest stosowanie odpowiednich zabiegów kwalifikacyjnych na podstawie odpowiednich aktów prawa unijnego – zob. W. Klyta [w:] A.J. Witosz (red.), *Prawo upadłościowe. Komentarz*, Warszawa 2021, LEX, komentarz do art. 378 p.u.

została upadłość dłużnika. Przepis ten jest wyrazem zasady *lex concursus*, wedle której zarówno do postępowania upadłościowego, jak i do jego skutków stosuje się prawo państwa wszczęcia postępowania upadłościowego⁷³. Wyjątki od wspomnianej zasady przewidziane zostały w art. 8–18 rozporządzenia 2015/848.

Na gruncie przepisów rozporządzenia 2015/848 zasadą jest automatyczne uznawanie orzeczenia o wszczęciu postępowania upadłościowego wydanego przez sąd państwa członkowskiego we wszystkich pozostałych państwach członkowskich z chwilą, gdy orzeczenie to stanie się skuteczne w państwie wszczęcia postępowania (art. 19 ust. 1 rozporządzenia 2015/848). Jeśli natomiast chodzi o wykonanie orzeczeń wydanych przez sąd wszczynający postępowanie upadłościowe albo inny sąd w sprawach wynikających bezpośrednio z postępowania upadłościowego i z nim ściśle powiązanych, to zagadnienie to regulowane jest przez rozporządzenie Bruksela I (lub Bruksela I bis)⁷⁴.

Ze względów porównawczych w ramach omawianego zagadnienia można zatem wskazać, jak kwestia oceny możliwości prowadzenia postępowań dotyczących masy upadłości uregulowana została na gruncie rozporządzenia 2015/848. Otóż zasadą jest, że przy ocenie wpływu postępowania upadłościowego na środki dochodzenia praw przez poszczególnych wierzycieli decydujący jest statut upadłościowy (art. 7 ust. 2 lit. f rozporządzenia 2015/848). Wyjątek stanowi jednak ocena wpływu postępowania upadłościowego na zawisłe już postępowania sądowe lub postępowania polubowne, które dotyczą przedmiotu lub prawa wchodzącego w skład masy upadłości dłużnika – w tych sytuacjach stosuje się prawo państwa członkowskiego, w którym toczy się postępowanie sądowe lub w którym ma siedzibę organ polubowny (art. 18 rozporządzenia 2015/848)⁷⁵. Problematyczny jest jednak fakt, że skład masy upadłości określa się na podstawie art. 7 ust. 2 lit. b rozporządzenia 2015/848, a więc według *lex fori concursus*⁷⁶, co może nie pokrywać się ze składem masy upadłości usta-

⁷³ Na gruncie poprzednio obowiązującej regulacji, zasadniczo w tym względzie tożsamej, zob. F. Zedler [w:] *Komentarz do rozporządzenia nr 1346/2000 w sprawie postępowania upadłościowego* [w:] F. Zedler, A. Hrycaj, P. Filipiak, *Europejskie prawo upadłościowe. Komentarz*, Warszawa 2011, LEX, komentarz do art. 4; K. Piasecki, *Rozporządzenie Rady (WE) Nr 1346/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. 4, *Przepisy z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego. Sąd polubowny (arbitrażowy). Regulacje prawne Unii Europejskiej w sprawach transgranicznych. Komentarz*, Warszawa 2013, Legalis, komentarz do art. 5.

⁷⁴ A. Frąckowiak-Adamska, *Uznawanie i wykonywanie orzeczeń w sprawach cywilnych w Unii Europejskiej. Ujęcie systemowe*, Warszawa 2018, s. 261.

⁷⁵ Na gruncie niemal identycznego przepisu z poprzedniego rozporządzenia podnoszono, że wyjątek ten dotyczy postępowań rozpoznawczych, a nie zabezpieczających i egzekucyjnych – zob. M. Bogajewska, A. Hrycaj, *Wpływ ogłoszenia upadłości na postępowania toczące się w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej* (art. 15 rozporządzenia Rady WE nr 1346/2000) – uwagi na tle sprawy MG Probud Gdynia Sp. z o.o. w Gdyni, „Czasopismo Kwartalne Całego Prawa Handlowego oraz Rynku Kapitałowego (HUK)” 2008, nr 3, s. 428; A. Torbus, *Relacja między uznaniem orzeczeń wydawanych w głównym postępowaniu upadłościowym a stosowaniem przepisów prawa właściwego na gruncie rozporządzenia Rady (WE) nr 1346/2000 w sprawie postępowania upadłościowego*, „Polski Proces Cywilny” 2014, nr 3, s. 337; analogicznie w odniesieniu do obecnego stanu prawnego – A. Hrycaj, A. Michalska, *Wpływ...*, s. 10–11.

⁷⁶ F. Zedler [w:] *Komentarz...*, komentarz do art. 4; M. Armatowska, *Uznanie zagranicznych postępowań upadłościowych na podstawie rozporządzenia Rady (WE) nr 1346/2000 w sprawie postępowania upadłościowego*, Warszawa 2011, s. 220.

lanym w oparciu o przepisy państwa, w którym prowadzone jest postępowanie sądowe⁷⁷. Trybunał Sprawiedliwości w jednym ze swoich orzeczeń tłumaczył, że celem tego przepisu jest poprawa skuteczności i efektywności postępowań upadłościowych o transgranicznych skutkach, czemu przeczyłby obowiązek sądu rozpoznającego sprawę do stosowania w toku postępowania prawa obcego w tym tylko celu, by ustalić wpływ wszczęcia postępowania upadłościowego w innym państwie członkowskim na toczące się przed danym sądem postępowanie⁷⁸.

Ocena wpływu ogłoszenia upadłości wobec strony postępowania w innym państwie członkowskim dla dopuszczalności prowadzenia postępowania z jej udziałem przed sądem polskim przedstawia się następująco. Jeśli do ogłoszenia upadłości dochodzi w toku postępowania dotyczącego przedmiotu lub prawa wchodzącego w skład masy, skutki te ocenia się według prawa polskiego (przy czym wskazuje się, że ocena wpływu postępowania upadłościowego na zdolność prawną i zdolność procesową dokonywana jest w oparciu o *lex fori concursus*⁷⁹). Sąd powinien zatem, wobec wyłącznej legitymacji zarządcy do prowadzenia tych spraw (art. 144 ust. 1 p.u.) zawiesić postępowanie i wezwać zarządcę do udziału w sprawie (art. 174 § 1 pkt 4 i § 2 k.p.c.), a następnie podjąć je z jego udziałem stosownie do treści art. 180 § 1 pkt 5 lit. b k.p.c.⁸⁰, a więc przy uwzględnieniu wyczerpania trybu, o którym mowa w art. 145 ust. 1 p.u.⁸¹ Jeśli natomiast postępowanie jest wszczynane po ogłoszeniu upadłości w państwie członkowskim, to wpływ postępowania upadłościowego na prowadzenie postępowania dotyczącego masy upadłości będzie określało prawo państwa członkowskiego, w którym wszczęto postępowanie upadłościowe (art. 7 ust. 2 lit. f rozporządzenia 2015/848). Według prawa tego państwa oceniać będzie się dopuszczalność prowadzenia takich postępowań przez zarządcę (definicję zarządcy określono w art. 2 pkt 5 rozporządzenia 2015/848)⁸². Stanowisko takie zajął również Trybunał Sprawiedliwości w wyroku z dnia 17 marca 2005 r., C-294/02, Komisja Wspólnot Europejskich przeciwko AMI Semiconductor Belgium BVBA i innym⁸³.

⁷⁷ M. Armatowska, *Uznanie...*, s. 197.

⁷⁸ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 6 czerwca 2018 r., C-250/17, Virgílio Tarragó da Silveira przeciwko Massa Insolvente da Espírito Santo Financial Group SA, ECLI:EU:C:2018:398; zob. też W. Klyta, *Uznanie zagranicznych postępowań upadłościowych*, Warszawa 2008, s. 195, który wskazuje na wypowiedzi doktryny o potrzebie zapewnienia bezpieczeństwa obrotu.

⁷⁹ M. Armatowska, *Uznanie...*, s. 215 i powołana tam literatura.

⁸⁰ M. Armatowska, *Uznanie...*, s. 220.

⁸¹ A. Hrycaj, A. Michalska, *Wpływ...*, s. 33–34.

⁸² Zob. M. Armatowska, *Uznanie...*, s. 213–215 i opisany tam przykład orzeczenia SO w Poznaniu w sprawie Christianapol sp. z o.o. (postanowienie z dnia 17 grudnia 2008 r., IX GC 556/08, niepubl.), który odrzucił pozew wierzyciela wniesiony po ogłoszeniu wobec dłużnika upadłości we Francji w trybie procedury *sauvegarde*. Sąd stwierdził, że zgodnie z art. L 622–21 pkt 1 *Code de Commerce* orzeczenie rozpoczynające procedurę *sauvegarde* przerywa (zawiesza) wszczęte postępowania i zakazuje wszczynania nowych postępowań dotyczących wierzytelności niewymienionych w art. L 622–17 pkt 1 tej ustawy. Sąd stwierdził niedopuszczalność drogi sądowej i odrzucił pozew na podstawie art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c.

⁸³ ECLI:EU:C:2005:172.

Odrębnym przypadkiem jest z kolei sytuacja, w której postępowanie upadłościowe zostało wszczęte w państwie niebędącym państwem członkowskim UE. Wtedy należy odwołać się do umowy międzynarodowej łączącej Polskę z państwem wszczęcia postępowania upadłościowego. Problem jednak w tym, że kategoria umów międzynarodowych, które regulowałyby zagadnienia związane z prawem upadłościowym, jest obecnie zbiorem pustym⁸⁴. Jeśli zatem zagraniczne postępowanie upadłościowe nie podlega rozporządzeniu unijnemu, a w rzeczywistości nie istnieją umowy międzynarodowe regulujące te kwestie, to pozostaje konieczność skorzystania z trzeciego rozwiązania i uznania orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego w oparciu o przepisy polskiego prawa upadłościowego (mechanizm uznawania tych orzeczeń oraz ich skutki omówiono w kolejnym podrozdziale).

Podsumowując, rozporządzenie 2015/848 znajdzie zastosowanie w przypadkach, w których dłużnik ma siedzibę, miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w jednym z państw członkowskich UE i jednocześnie prowadzi międzynarodową działalność handlową⁸⁵. Jeśli natomiast główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika znajduje się w innym państwie niż państwo członkowskie UE, to zastosowanie znajdują reguły autonomiczne względem regulacji międzynarodowego prawa upadłościowego państw członkowskich⁸⁶. W obecnym stanie prawnym, aby postępowanie upadłościowe wszczęte w takim państwie wywarło skutki w Polsce, konieczne będzie uznanie orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego w trybie przewidzianym w tytule III części drugiej Prawa upadłościowego⁸⁷.

⁸⁴ P. Zimmerman, *Prawo...*, komentarz do art. 378 p.u.; P. Janda, *Prawo upadłościowe. Komentarz*, Warszawa 2020, LEX, komentarz do art. 378 p.u.

⁸⁵ W. Klyta [w:] A.J. Witosz (red.), *Prawo...*, komentarz do art. 378 p.u.

⁸⁶ W. Klyta [w:] A.J. Witosz (red.), *Prawo...*, komentarz do art. 378 p.u.

⁸⁷ Przed wprowadzeniem przepisów o międzynarodowym postępowaniu upadłościowym w ramach Prawa upadłościowego i naprawczego w 2003 r. wskazywano na możliwość uznania zagranicznego orzeczenia o ogłoszeniu upadłości na podstawie art. 1145 k.p.c. – zob. D. Pawłyszczke, *Upadłość w świetle przepisów k.p.c. o międzynarodowym postępowaniu cywilnym oraz prawa prywatnego międzynarodowego*, „Przegląd Prawa Handlowego” 1995, nr 6, s. 13.

5. Uznanie orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego

Zagadnienia związane z międzynarodowym postępowaniem upadłościowym opierają się na dwóch podstawowych zasadach: terytorializmu oraz uniwersalności (z wariacjami obu tych zasad w postaci zmodyfikowanej zasady terytorializmu oraz ograniczonej uniwersalności)⁸⁸. W myśl pierwszej z wymienionych zasad postępowanie upadłościowe nie wywołuje żadnych skutków w innym państwie niż państwo jego wszczęcia⁸⁹. Zasada uniwersalizmu stoi natomiast w opozycji do tego założenia i przyjmuje, że ogłoszenie upadłości powinno obejmować cały majątek dłużnika bez względu na to, w jakim państwie się znajduje⁹⁰. Wskazuje się, że polskie prawo upadłościowe przeszło w tym zakresie ewolucję od przyjęcia zasady terytorializmu do zwrócenia się w ramach obecnej regulacji w kierunku założeń uniwersalizmu⁹¹.

Uznanie zagranicznego orzeczenia o wszczęciu postępowania powoduje otwarcie w Polsce tzw. postępowania pomocniczego, którego celem jest ochrona polskich wierzycieli przez kontrolę polskich organów upadłościowych nad działaniami zarządcy zagranicznego lub dłużnika⁹². Kontrola ta przejawia się w konieczności uzyskania zgody na czynności dotyczące majątku położonego w Polsce oraz prowadzenie likwidacji tego majątku pod nadzorem polskiego sądu upadłościowego⁹³.

Do dnia 31 grudnia 2015 r. tytuł III części drugiej Prawa upadłościowego brzmiał „Uznanie zagranicznych postępowań upadłościowych”. W doktrynie wskazywało się, że uznanie zagranicznego postępowania upadłościowego różni się od uznania innych orzeczeń zagranicznych z uwagi na znacznie szerszy zakres przedmiotowy uznania⁹⁴. Uznanie postępowania oznaczało bowiem nie tylko uznanie orzeczenia o ogłoszeniu upadłości, ale również innych orzeczeń i czynności podjętych w toku postępowania upadłościowego, a ponadto w niektórych porządkach prawnych ogłoszenie upadłości następuje nawet bez orzeczenia

⁸⁸ W. Klyta, *Uznanie...*, s. 27 i n.

⁸⁹ W. Klyta, *Uznanie...*, s. 27.

⁹⁰ W. Klyta, *Uznanie...*, s. 30.

⁹¹ W. Klyta, *Uznanie...*, s. 37–39; F. Zedler [w:] A. Jakubecki, F. Zedler, *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, Warszawa 2011, LEX, komentarz do art. 378 p.u.n.

⁹² P. Filipiak [w:] *System...*, s. 1462.

⁹³ P. Filipiak [w:] *System...*, s. 1462.

⁹⁴ F. Zedler [w:] A. Jakubecki, F. Zedler, *Prawo...*, komentarz do art. 394 p.u.n.

sądu⁹⁵. Rozwiązanie to było jednak krytykowane, gdyż koncepcja przewidująca uznawanie „całych” postępowań nie znajdowała odzwierciedlenia w przepisach pozaupadłościowych, przede wszystkim w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego o uznawaniu orzeczeń państw obcych lub rozstrzygnięć innych organów państw obcych⁹⁶.

Ustawodawca w ramach nowelizacji Prawa upadłościowego, która weszła w życie dnia 1 stycznia 2016 r., postanowił zatem usunąć powyższe rozbieżności, wprowadzając nazewnictwo dotyczące uznawania orzeczeń o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego, a nie całego postępowania. Zmiana ta nie oznacza jednak cofnięcia zakresu uznania w stosunku do poprzedniej regulacji. Wskazuje się bowiem, że uznanie orzeczenia zagranicznego sprowadza się do przeniesienia skutków prawnych, jakie orzeczenie wywołuje w jednym państwie, na obszar innego państwa⁹⁷. Tłumaczy się tym samym, że czynności podejmowane w toku postępowania upadłościowego są konsekwencją orzeczenia o ogłoszeniu upadłości, które czerpią z niego swą moc prawną na terytorium państwa obcego⁹⁸. Konstytucyjne orzeczenie sądu polskiego o uznaniu orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego wprowadza *ex tunc* do polskiego porządku prawnego skutki orzeczenia sądu zagranicznego⁹⁹.

Mówiąc o uznawaniu orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego, należy także poświęcić nieco uwagi zagadnieniu, co kryje się pod pojęciem owego orzeczenia, a to wobec zaznaczonej wcześniej w niektórych porządkach prawnych możliwości ogłoszenia upadłości bez orzeczenia sądu. W doktrynie wskazuje się, że definicję orzeczenia należy na tym gruncie rozumieć możliwie szeroko, a za jej desygnat uznać także inne akty nie pochodzące od organu sądowego ani od innego organu państwa obcego¹⁰⁰.

Legitymacja do złożenia wniosku o uznanie orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego przysługuje zarządcy zagranicznemu albo dłużnikowi (art. 386 ust. 1 p.u.). Wymogi formalne wniosku o uznanie orzeczenia przewidziano w art. 386 ust. 2, 4 i 5 p.u., gdzie wskazano m.in., że do wniosku należy załączyć spis wierzycieli, których miejsce zamieszkania, siedziba lub główny ośrodek podstawowej działalności znajdują się na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, bądź wierzycieli, których wierzytelności w inny sposób związane są z terytorium Polski (tzn. wynikają z działalności ekonomicznej dłużnika prowadzonej w Polsce bądź są zabezpieczone rzeczowo na majątku dłużnika znajdującym się na jej terytorium).

⁹⁵ F. Zedler [w:] A. Jakubecki, F. Zedler, *Prawo...*, komentarz do art. 394 p.u.n.

⁹⁶ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy – Prawo restrukturyzacyjne, s. 91–92, Sejm VII kadencji, druk sejmowy nr 2824, źródło: <https://www.sejm.gov.pl/sejm7.nsf/druk.xsp?nr=2824> (dostęp: dnia 14 sierpnia 2022 r.).

⁹⁷ T. Ereciński [w:] T. Ereciński (red.), *Kodeks...*, komentarz do art. 1145 k.p.c.

⁹⁸ P. Filipiak [w:] *System...*, s. 1465.

⁹⁹ P. Zimmerman, *Prawo...*, komentarz do art. 393 p.u.

¹⁰⁰ P. Filipiak [w:] *System...*, s. 1466; P. Zimmerman, *Prawo...*, komentarz do art. 394 p.u.

Sąd na wniosek wnioskodawcy może wydać postanowienie o zabezpieczeniu, które może nastąpić w każdy ze sposobów uregulowanych w art. 38–40 p.u., a także w oparciu o art. 35 p.u. w sposób określony w art. 730 i n. k.p.c.¹⁰¹ Sąd może także zabezpieczyć dowody potrzebne do dochodzenia roszczeń przeciw dłużnikowi (art. 390 ust. 1 pkt 2 p.u. w zw. z art. 310–315 k.p.c.).

Zgodnie z art. 393 p.u. w postanowieniu o uznaniu orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego określa się: 1) imię i nazwisko albo firmę upadłego oraz odpowiednio miejsce zamieszkania albo siedzibę upadłego (a także dane reprezentantów upadłego); 2) odpowiedni numer identyfikacyjny upadłego; 3) sąd zagraniczny, który ogłosił upadłość; 4) zarządcę zagranicznego oraz 5) czy uznane postępowanie jest postępowaniem głównym czy ubocznym¹⁰². W postanowieniu wzywa się także wierzycieli do zgłoszenia wierzytelności. Na postanowienie o uznaniu orzeczenia zażalenie służy wnioskodawcy oraz wierzycielom. Postanowienie może zostać w każdym czasie zmienione lub uchylone w przypadku późniejszego wykrycia, że nie było podstaw do uznania zagranicznego postępowania upadłościowego albo podstawy te przestały istnieć (art. 395 ust. 1 p.u.). Sąd obligatoryjnie uchyla to postanowienie, jeżeli w zagranicznym postępowaniu upadłościowym został przyjęty układ, którego treść jest rażąco sprzeczna z polskim prawem.

Podstawy odmowy uznania orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego zostały przewidziane w art. 392 p.u., a należą do nich wyłączna jurysdykcja sądów polskich i klauzula porządku publicznego (*ordre public*)¹⁰³. Sprowadzanie tych przesłanek do wyłącznych podstaw odmowy uznania¹⁰⁴ wydaje się jednak pewnym uproszczeniem. Po pierwsze, aby doszło do uznania orzeczenia, konieczne jest złożenie przez osobę legitymowaną pozbawionego braków formalnych wniosku o uznanie orzeczenia¹⁰⁵. Po drugie, konieczne jest, aby przedmiotem uznania było orzeczenie o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego w rozumieniu art. 379 pkt 1 p.u.¹⁰⁶ W doktrynie międzynarodowego prawa upadłościowego jako zbiór podstawowych cech, którym powinno odpowiadać postępowanie upadłościowe, wskazuje się: kontrola postępowania przez organy państwowe, wszczęcie wskutek niewypłacalności dłużnika, jego skutkiem powinno być przynajmniej częściowe ograniczenie uprawnień dłużnika do zarządzania i rozporządzania jego majątkiem oraz powinni w nim uczestniczyć wierzyciele dłużnika¹⁰⁷.

¹⁰¹ P. Zimmerman, *Prawo...*, komentarz do art. 390 p.u.

¹⁰² Definicje głównego zagranicznego postępowania upadłościowego oraz ubocznego zagranicznego postępowania upadłościowego zawiera art. 379 p.u.

¹⁰³ T. Ereciński [w:] T. Ereciński (red.), *Kodeks...*, komentarz do art. 1146 k.p.c.

¹⁰⁴ Tak zdaje się S. Gurgul, *Prawo...*, komentarz do art. 392 p.u.

¹⁰⁵ F. Zedler [w:] A. Jakubecki, F. Zedler, *Prawo...*, komentarz do art. 392 p.u.n.

¹⁰⁶ F. Zedler [w:] A. Jakubecki, F. Zedler, *Prawo...*, komentarz do art. 392 p.u.n.; W. Klyta, *Uznanie...*, s. 90.

¹⁰⁷ W. Klyta, *Uznanie...*, s. 90–91. W doktrynie międzynarodowego prawa upadłościowego za niezbędną cechę postępowania upadłościowego nie uważa się natomiast wyznaczenia zarządcy – W. Klyta, *Uznanie...*, s. 91.

Dopiero zatem skuteczne złożenie wniosku, który dotyczy zagranicznego postępowania upadłościowego, pozwala na zbadanie przez sąd, czy zachodzą podstawy do odmowy uznania przewidziane w art. 392 p.u.¹⁰⁸ Jak już zaznaczono, orzeczenie o wszczęciu postępowania upadłościowego podlega uznaniu, jeżeli dotyczy sprawy, która nie należy do wyłącznej jurysdykcji sądów polskich. Jeżeli zatem główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika, oceniany według prawa polskiego (art. 19 p.u.)¹⁰⁹, mieści się na terytorium Polski, to uznanie nie będzie możliwe. Z kolei drugą z przesłanek odmowy uznania stanowi sprzeczność z podstawowymi zasadami porządku prawnego, przez które rozumie się fundamentalne zasady ustroju społeczno-politycznego, a zatem zasady konstytucyjne, a także naczelne zasady rządzące poszczególnymi dziedzinami prawa cywilnego¹¹⁰.

Wśród skutków uznania orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego (poza wpływem na postępowania, o których mowa w art. 397 p.u., co zostanie omówione w dalszej części publikacji) wymienić należy konieczność sporządzenia przez zarządcę zagranicznego (lub dłużnika, o ile pozostawiono mu zarząd własny majątkiem) spisu inwentarza i oszacowania wchodzącego w skład masy upadłości majątku położonego na terytorium Polski, a następnie planu likwidacji tego majątku (art. 401 p.u.). Skutki ogłoszenia upadłości co do majątku upadłego położonego w Polsce oraz zobowiązań, które powstały lub mają być wykonywane w Polsce, ocenia się według prawa polskiego (art. 403 ust. 1 p.u.). Również według prawa polskiego ocenia się bezskuteczność i zaskarżanie czynności upadłego dotyczących znajdujących się w Rzeczypospolitej Polskiej składników mienia wchodzącego w skład masy upadłości (art. 403 ust. 2 p.u.). Co z kolei istotne dla ochrony interesów wierzycieli zabezpieczonych rzeczowo, to fakt, że zaspokojenie wierzytelności zabezpieczonych ograniczonymi prawami rzeczowymi na rzeczach znajdujących się w Rzeczypospolitej Polskiej albo wpisanymi do ksiąg wieczystych i rejestrów w Rzeczypospolitej Polskiej następuje według prawa polskiego (art. 404 ust. 1 p.u.).

W ramach podsumowania należy powtórzyć, że ogłoszenie upadłości w państwie niebędącym członkiem UE nie wywołuje w Polsce żadnych skutków prawnych, chyba że orzeczenie o ogłoszeniu upadłości podmiotu zagranicznego zostanie uznane na gruncie przepisów polskiego prawa upadłościowego. Przepisy tytułu III części drugiej Prawa upadłościowego przewidują tryb, w jakim dochodzi do uznania orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego oraz skutki uznania.

¹⁰⁸ F. Zedler [w:] A. Jakubecki, F. Zedler, *Prawo...*, komentarz do art. 392 p.u.n.

¹⁰⁹ P. Zimmerman, *Prawo...*, komentarz do art. 392 p.u.

¹¹⁰ W. Klyta [w:] A.J. Witosz (red.), *Prawo...*, komentarz do art. 392 p.u.

6. Skutki uznania orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego dla postępowań prowadzonych przed sądem polskim

Z punktu widzenia analizowanego zagadnienia szerszego omówienia wymaga przedstawienie skutków uznania orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego na postępowania toczące się z udziałem upadłego przed sądem polskim. Zgodnie z art. 397 ust. 1 p.u. z dniem uznania orzeczenia „do skutków wszczęcia zagranicznego postępowania upadłościowego dla prowadzonych w Rzeczypospolitej Polskiej postępowań sądowych, egzekucyjnych, administracyjnych, sądowoadministracyjnych lub przed sądami polubownymi stosuje się prawo polskie z uwzględnieniem, likwidacyjnego lub restrukturyzacyjnego charakteru zagranicznego postępowania upadłościowego, zakresu pozbawienia dłużnika prawa zarządu majątkiem oraz zakresu objęcia wierzytelności układem. Prawo polskie stosuje się również do oceny możliwości wszczęcia postępowania po uznaniu orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego”. Przepis ten nie wyklucza jednak możliwości wnoszenia powództw przeciwko upadłemu, jeżeli jest to konieczne dla zachowania praw osób trzecich (art. 397 ust. 2 p.u.)¹¹¹.

Brzmienie powyższego przepisu uległo nowelizacji z dniem 1 stycznia 2016 r., gdyż wcześniej wprost odsyłał on do odpowiedniego stosowania art. 144–146 p.u.n. W związku z wprowadzeniem Prawa restrukturyzacyjnego¹¹² zdecydowano jednak, że niecelowe jest wprowadzenie odrębnej regulacji dotyczącej uznawania orzeczeń o wszczęciu zagranicznego postępowania restrukturyzacyjnego, a to z uwagi na niejednokrotnie trudne ustalenie, czy postępowanie zagraniczne ma charakter upadłościowy czy restrukturyzacyjny¹¹³. Zagraniczne postępowania restrukturyzacyjne podlegają definicji zagranicznego postępowania upadłościowego (art. 379 pkt 1 p.u.), a procedurę ich uznania wyczerpująco regulują przepisy Prawa upadłościowego. Stąd też brzmienie art. 397 ust. 1 p.u. odnośnie do oceny skutków

¹¹¹ Wskazuje się, że chodzi tu przede wszystkim o postępowania o ustalenie istnienia prawa lub stosunku prawnego czy powództwo z art. 10 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (tekst jedn. Dz.U. z 2019 r. poz. 2204 ze zm.). W postępowaniach tych chodzić ma bowiem o zachowanie praw, a nie o ich wyegzekwowanie lub zasądzenie – P. Zimmerman, *Prawo...*, komentarz do art. 397 p.u.

¹¹² Ustawa z dnia 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (obecnie tekst jedn. Dz.U. z 2021 r. poz. 1588 ze zm.); dalej: „p.r.”.

¹¹³ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy – Prawo restrukturyzacyjne, s. 62.

wszczęcia zagranicznego postępowania odsyła do przepisów prawa polskiego w ogólności, w zależności od oceny charakteru zagranicznego postępowania upadłościowego. Będą to zatem przepisy art. 144–147a p.u. albo art. 257–260, 276–279, 310–312 p.r.¹¹⁴, a także art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c. oraz art. 124 § 1 pkt 4 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnym¹¹⁵.

Z dniem uznania orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego prowadzenie postępowań – zarówno tych wszczętych przed uznaniem orzeczenia, jak i wszczynanych po tym dniu – będzie podlegało przepisom prawa polskiego. Odesłać w tym miejscu należy do przedstawionego we wcześniejszej części niniejszej publikacji wpływu ogłoszenia upadłości w Polsce na postępowania toczące się z udziałem upadłego z tym zastrzeżeniem, że cezura, która będzie oddzielać zastosowanie odpowiednich skutków w zależności od tego, czy postępowanie było wszczęte, czy dopiero ma zostać wszczęte, będzie dzień uznania orzeczenia, a nie dzień ogłoszenia upadłości. W przypadku postępowań upadłościowych o charakterze likwidacyjnym, poprzez odesłanie do art. 144 ust. 1 i 3 p.u. należy wskazać, że art. 397 ust. 1 p.u. nie wyłącza możliwości prowadzenia z udziałem upadłego postępowań, które nie dotyczą masy upadłości oraz o należne od upadłego alimenty oraz renty z tytułu odpowiedzialności za uszkodzenie ciała lub rozstrój zdrowia albo utratę żywiciela oraz z tytułu zamiany uprawnień objętych treścią prawa dożywocia na dożywotnią rentę¹¹⁶.

Pojawia się w tym miejscu pytanie, według jakiego prawa należy ocenić, czy postępowanie dotyczy masy upadłości. Przy próbie odpowiedzi należy wziąć pod uwagę, że zakres oddziaływania postępowania pomocniczego ograniczony jest do majątku upadłego położonego w Polsce¹¹⁷. Zgodnie z art. 401 ust. 4 p.u. skład masy upadłości ustala się na podstawie przepisów prawa polskiego, ale tylko w zakresie, w jakim majątek ten jest położony na terenie Polski¹¹⁸ – w tym zakresie stosowane będą przepisy art. 61 i n. p.u.¹¹⁹ Problem pojawia się jednak o krok wcześniej, a to z uwagi na brak przewidzianych w ustawie reguł kolizyjnych w zakresie prawa właściwego do oceny, czy majątek upadłego jest położony w Polsce. W literaturze postuluje się, aby stosować w tym zakresie prawo polskie¹²⁰. Tym samym należy uznać, że skutki uznania zagranicznego postępowania upadłościowego, o których mowa w art. 397 p.u., będą ograniczone do ustalonych na podstawie prawa polskiego składników masy upadłości położonych w Polsce.

¹¹⁴ P. Janda, *Prawo...*, komentarz do art. 397 p.u.

¹¹⁵ Tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 329 ze zm. Zob. W. Klyta [w:] A.J. Witosz (red.), *Prawo...*, komentarz do art. 397 p.u.

¹¹⁶ F. Zedler [w:] A. Jakubecki, F. Zedler, *Prawo...*, komentarz do art. 397 p.u.n.

¹¹⁷ P. Filipiak [w:] *System...*, s. 1478.

¹¹⁸ S. Gurgul, *Prawo...*, komentarz do art. 401 p.u.

¹¹⁹ F. Zedler [w:] A. Jakubecki, F. Zedler, *Prawo...*, komentarz do art. 401 p.u.n.

¹²⁰ W. Klyta [w:] A.J. Witosz (red.), *Prawo...*, komentarz do art. 393a p.u.; tak też, choć z odmiennym uzasadnieniem, P. Filipiak [w:] *System...*, s. 1479–1480.

Może się również zdarzyć, że po uznaniu zagranicznego postępowania upadłościowego zarządca zagraniczny zostanie pozbawiony prawa do prowadzenia postępowań cywilnych. Wtedy, zgodnie z art. 396 ust. 2 p.u., wszczęte przez niego postępowania podlegają umorzeniu, chyba że sąd prowadzący postępowanie postanowi, że do postępowań tych może wstąpić inny zarządca zagraniczny albo syndyk ustanowiony w postępowaniu upadłościowym lub dłużnik. Do sytuacji pozbawienia zarządcy zagranicznego prawa do prowadzenia tych postępowań może dojść w sytuacji umorzenia lub uchylecia postępowania upadłościowego, w którym zarządca ten był ustanowiony¹²¹, bądź zmiany charakteru tego postępowania z likwidacyjnego na restrukturyzacyjny, w którym dłużnik zachowuje uprawnienia w zakresie zarządu swoim majątkiem¹²².

W doktrynie wskazuje się, że przepisy prawa wszczęcia postępowania upadłościowego mogą odmiennie regulować skutki w zakresie zawieszenia postępowań, niż wskazuje na to art. 397 p.u. Generalnie podnosi się, że niemal we wszystkich systemach prawnych w związku z ogłoszeniem upadłości następują skutki w postaci zawieszenia postępowań sądowych i egzekucyjnych oraz zakazu wszczynania nowych, jednak mogą mieć one różną postać – automatyczne zawieszenie z chwilą ogłoszenia upadłości, zawieszenie z chwilą złożenia wniosku upadłościowego, zawieszenie na podstawie orzeczenia sądu, zawieszenie w zależności od tego, czy powództwo wytoczono przez wierzyciela posiadającego zabezpieczenie rzeczowe bądź od tego, czy dłużnikiem jest osoba fizyczna lub prawna¹²³.

Należy jednak pamiętać, że niezależnie od tego, jak uregulowano wpływ ogłoszenia upadłości na postępowania toczące się z udziałem upadłego w państwie ogłoszenia upadłości, to na skutek uznania orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego wpływ na postępowania sądowe toczące się z udziałem upadłego przed sądami polskimi będzie oceniany tak samo, jak w przypadku ogłoszenia upadłości w Polsce.

¹²¹ P. Zimmerman, *Prawo...*, komentarz do art. 396 p.u.

¹²² W. Klyta [w:] A.J. Witosz (red.), *Prawo...*, komentarz do art. 396 p.u.

¹²³ W. Klyta, *Uznanie...*, s. 205–206 i cytowana tam literatura. Autor ten zwraca także uwagę, że narzucenie typowego rozwiązania w zakresie zawieszenia postępowań sądowych, niezależnie od uwzględnienia statutu upadłościowego, może prowadzić do rezultatu, który nie jest przewidziany w żadnym z systemów prawnych, a tym samym do powstania sztucznego, trzeciego rodzaju postępowania upadłościowego.

7. Statut personalny a statut upadłościowy – rozstrzygnięcie potencjalnej kolizji

Podsumowując dotychczasowe rozważania, należy przypomnieć, że wpływ zagranicznego postępowania upadłościowego na prowadzone z udziałem upadłego postępowanie przed sądem polskim może być rozważany w trzech sytuacjach:

- 1) wszczęcie postępowania upadłościowego w państwie członkowskim UE (z wyjątkiem Danii), które to kwestie reguluje rozporządzenie 2015/848;
- 2) wszczęcie postępowania w państwie, które jest stroną zawartej z Polską umowy międzynarodowej regulującej kwestie związane z postępowaniem upadłościowym bądź członkiem organizacji międzynarodowej (innej niż UE), której prawo reguluje te zagadnienia (kategoria pusta);
- 3) wszczęcie postępowania upadłościowego w państwie innym niż te, o których mowa w pkt 2 i 3.

Przedmiotem zainteresowania w ramach niniejszej publikacji są przypadki, o których mowa w pkt 3. I tutaj wyróżnić można kilka układów zdarzeń, które poddać należy analizie. W przypadku wszczęcia postępowania upadłościowego w państwie innym niż państwo członkowskie UE może bowiem dojść do następujących sytuacji:

- 1) złożono wniosek o uznanie zagranicznego postępowania upadłościowego i zostało ono uznane;
- 2) złożono wniosek o uznanie zagranicznego postępowania upadłościowego, jednak do uznania nie doszło (sąd odmówił uznania, wniosek zwrócono albo postępowanie umorzono w związku z cofnięciem wniosku);
- 3) w ogóle nie złożono wniosku o uznanie zagranicznego postępowania upadłościowego.

7.1. Złożenie wniosku o uznanie orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego i uznanie orzeczenia

Jeśli chodzi o skutki uznania orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego w Polsce, to zostały one już omówione wcześniej. Z dniem uznania orzeczenia w zakresie postępowań toczących się z udziałem upadłego odpowiednie zastosowanie znajdują

przepisy prawa polskiego. Oznacza to, że w sprawach dotyczących masy upadłości upadły traci legitymację procesową, a postępowania te mogą być prowadzone wyłącznie z udziałem zarządcy zagranicznego lub przeciwko niemu. Jeżeli postępowania te zostały wszczęte przed dniem uznania orzeczenia, to zostaną one zawieszone (art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c.) i podjęte z udziałem zarządcy stosownie do treści art. 180 § 1 pkt 5 k.p.c. W przypadku postępowań, które mają zostać wszczęte po ogłoszeniu upadłości, to będą one mogły toczyć się przeciwko zarządcy zagranicznemu, o ile nie jest właściwy tryb zgłoszenia wierzytelności. Jeżeli zaś chodzi o postępowania niedotyczące masy upadłości albo te, o których mowa w art. 144 ust. 3 p.u., to będą one mogły być prowadzone z udziałem upadłego.

W tych sytuacjach, w których legitymacja procesowa będzie przysługiwać zarządcy zagranicznemu, sąd nie będzie badał zdolności sądowej ani procesowej upadłego, gdyż nie on jest stroną tego postępowania w znaczeniu formalnym. Na przykładzie polskiej praktyki upadłościowej – sąd nie bada zdolności sądowej ani procesowej małoletniego upadłego nieposiadającego zdolności do czynności prawnej, kiedy to postępowanie sądowe w imieniu własnym i na jego rzecz prowadzić będzie wyznaczony w postępowaniu upadłościowym syndyk. Sąd zobligowany będzie natomiast do zbadania zdolności sądowej i procesowej zarządcy zagranicznego, gdyż jak już wspomniano wcześniej, brak tych zdolności sąd bierze pod uwagę z urzędu na każdym etapie sprawy (art. 202 k.p.c.). Zależność ta działa także w drugą stronę, tzn. w tych postępowaniach, w których upadły zachowuje legitymację procesową formalną i materialną, sąd będzie zobligowany do zbadania zdolności sądowej i procesowej upadłego. Zdolność sądowa i zdolność procesowa zarządcy zagranicznego bądź upadłego w sprawach, w których przysługuje mu legitymacja procesowa, będą badane z uwzględnieniem właściwej normy kolizyjnej, czyli przepisu konwencji lub art. 1117 k.p.c. Braki w zakresie zdolności sądowej lub procesowej podmiotu zagranicznego będą miały takie same skutki, jak braki tych zdolności w przypadku podmiotu polskiego¹²⁴. Pierwotny brak zdolności sądowej powoda lub pozwanego oraz pierwotny brak zdolności procesowej powoda będzie prowadzić do odrzucenia pozwu (art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c.), natomiast pierwotny brak zdolności procesowej pozwanego do zwrotu pozwu (art. 130 § 1–2 k.p.c.). Z kolei następczy brak zdolności sądowej lub procesowej po stronie powoda lub pozwanego prowadzi do zawieszenia postępowania (art. 174 § 1 pkt 1 k.p.c.)¹²⁵. Prowadzenie postępowania mimo zaistnienia powyższych braków skutkuje, tak jak w przypadku podmiotu polskiego, nieważnością postępowania (art. 379 pkt 2 k.p.c.)¹²⁶.

¹²⁴ I. Kunicki [w:] A. Marciniak (red.), *Kodeks...*, komentarz do art. 1117 k.p.c.; G. Karaś [w:] T. Szanciło (red.), *Kodeks...*, komentarz do art. 1117 k.p.c.

¹²⁵ I. Kunicki [w:] A. Marciniak (red.), *Kodeks...*, komentarz do art. 1117 k.p.c.

¹²⁶ G. Karaś [w:] T. Szanciło (red.), *Kodeks...*, komentarz do art. 1117 k.p.c.

7.2. Złożenie wniosku o uznanie orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego i brak uznania orzeczenia

Jeśli chodzi o drugi układ zdarzeń (mimo złożenia wniosku nie doszło do uznania postępowania zagranicznego), to w zakresie skutków będzie się on pokrywał zasadniczo z sytuacją, w której wniosku takiego w ogóle nie złożono. Jak wskazywano wcześniej, do uznania postępowania może nie dojść z uwagi na odmowę uznania przez sąd z przyczyn określonych w art. 392 p.u. albo gdy postępowanie będące przedmiotem uznania nie będzie spełniało kryteriów zagranicznego postępowania upadłościowego w rozumieniu art. 379 pkt 1 p.u. Do uznania nie dojdzie także w sytuacji zwrotu wniosku z powodów formalnych (art. 130 § 2 k.p.c.), np. w zakresie braku obligatoryjnych elementów wniosku wskazanych w art. 386 ust. 2 p.u. bądź cofnięcia wniosku i umorzenia postępowania w przedmiocie uznania orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego (art. 355 k.p.c.).

Można się tu jedynie zastanawiać, czy w przypadku, w którym toczy się postępowanie sądowe, które dotyczy masy upadłości, ale nie doszło jeszcze do uznania postępowania upadłościowego, możliwe będzie zawieszenie tego postępowania do czasu wydania postanowienia w przedmiocie uznania. Można spotkać orzeczenia, w ramach których zawieszano postępowanie na podstawie art. 177 § 1 pkt 6 k.p.c. z uwagi na niewykonanie zarządzenia do przedstawienia w określonym terminie odpisu prawomocnego postanowienia o uznaniu orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego celem wprowadzenia zarządcy zagranicznego do udziału w postępowaniu¹²⁷. Takie podejście nie wydaje się jednak prawidłowe. Sąd powinien w takim przypadku wezwać podmioty legitymowane do złożenia wniosku o uznanie postępowania do złożenia oświadczenia, czy wniosek taki będzie składany, jednakże nakładanie zobowiązania do wystąpienia z takim wnioskiem, a w dalszej kolejności zawieszenie postępowania z uwagi na jego niewykonanie nie znajdują uzasadnienia. Złożenie wniosku o uznanie orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego nie jest wszak obligatoryjne. Skoro zatem żaden z uprawnionych nie chce skorzystać z możliwości złożenia wniosku, to nie można uznać, że z uwagi na niewykonanie zarządzenia przez powoda sprawie nie można nadać dalszego biegu.

Postępowanie o uznanie orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego nie jest też postępowaniem, od którego zależy wynik innego toczącego się postępowania (art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c.). Z uwagi na ingerencję w działalność orzeczniczą innego sądu nie będzie też dopuszczalne zawieszenie postępowania w ramach zabezpieczenia udzielonego

¹²⁷ Postanowienie SO w Warszawie z dnia 24 stycznia 2017 r., XX GCo 322/13, LEX nr 2287645.

przez sąd rozpoznający wniosek o uznanie orzeczenia na podstawie art. 390 ust. 1 pkt 1 p.u. w zw. z art. 755 § 1 k.p.c.¹²⁸

Stwierdzić należy, że w przypadku odmowy uznania orzeczenia o wszczęciu postępowania zagranicznego bądź – ujmując sprawę szerzej – niedoprowadzenia do uznania tego postępowania zagraniczne postępowanie upadłościowe nie wywoła w Polsce żadnych skutków. W szczególności nie znajdzie zastosowania najbardziej interesujący pod kątem niniejszej publikacji przepis, a więc art. 397 p.u. regulujący wpływ uznania zagranicznego postępowania upadłościowego na toczące się z udziałem upadłego postępowania sądowe.

7.3. Niezłożenie wniosku o uznanie orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego

Co oczywiste, skutki przewidziane w art. 397 p.u. nie znajdą zastosowania także w sytuacji, gdy wniosku o uznanie orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego w ogóle nie złożono. Należy podkreślić, że złożenie tego wniosku jest wyłącznie uprawnieniem, a nie obowiązkiem legitymowanych ku temu podmiotów. Zazwyczaj to zarządca zagraniczny będzie dokonywał oceny, czy wszczęcie postępowania o uznanie zagranicznego postępowania upadłościowego jest celowe. Może się okazać, że postępowanie to wykazuje bardzo luźne związki z państwem, w którym postępowanie to miałyby być uznane, co może się też wiązać z nieproporcjonalnie wysokimi kosztami związanymi z uznaniem orzeczenia¹²⁹.

7.4. Uznanie orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego źródłem legitymacji procesowej zarządcy zagranicznego

Uwzględniając szczególny charakter regulacji art. 397 p.u. przewidującego skutki uznania zagranicznego postępowania upadłościowego dla toczących się w Polsce postępowań, należy uznać, że bez wydania postanowienia o uznaniu skutki te nie wystąpią. Nie będzie można oczywiście mówić także o jakichkolwiek innych skutkach, z jakimi wiąże się uznanie orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego. Tym samym jako zasadę należy uznać, że wszczęte za granicą postępowanie upadłościowe nie będzie w Polsce wywoływać żadnych skutków prawnych, dopóki nie zostanie usankcjonowane zgodnie z przepisami czę-

¹²⁸ Wskazuje się natomiast na możliwość zawieszenia postępowania rejestrowego w sprawie o uchylenie lub stwierdzenie nieważności uchwały na podstawie art. 755 § 1 pkt 3 k.p.c., jako postępowania wykonawczego – zob. uchwałę SN z dnia 21 lipca 2010 r., III CZP 49/10, OSNC 2011, nr 1, poz. 7; G. Julke, J. Studzińska [w:] K. Flaga-Gieruszyńska (red.), *System Postępowania Cywilnego*, t. 8, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne*, Warszawa 2021, s. 38.

¹²⁹ W. Klyta, *Uznanie...*, s. 100–101.

ści drugiej Prawa upadłościowego. Skoro tak, to w takim wypadku nie będzie można poddać ocenie legitymacji procesowej zarządcy zagranicznego do występowania w postępowaniach dotyczących masy upadłości według odpowiednich przepisów prawa polskiego. Legitymacji takiej zarządca zagraniczny nie będzie bowiem w ogóle posiadał, gdyż dla jej zaistnienia konieczne jest zaistnienie skutków z art. 397 w zw. z art. 144 i n. p.u.

Jeśli do uznania zagranicznego postępowania upadłościowego nie dojdzie, to legitymowanym do prowadzenia postępowań, nawet tych dotyczących masy upadłości, będzie upadły i to jego zdolność sądowa i zdolność procesowa będą oceniane w oparciu o właściwy przepis prawa obcego lub polskiego wskazany przez relewantną normę kolizyjną¹³⁰. Ciekawym przypadkiem w tym zakresie może być sytuacja, w której przepisy państwa wszczęcia zagranicznego postępowania upadłościowego przewidują utratę lub ograniczenie zdolności sądowej lub procesowej wskutek ogłoszenia upadłości. Jak już wcześniej wskazywano, polski sąd zdolności te obowiązany jest oceniać – co do zasady – według prawa właściwego dla zdolności prawnej (zdolności do czynności prawnych) upadłego będącego stroną postępowania (art. 1117 § 1 i 2 k.p.c.). Sąd powinien zatem wziąć pod uwagę fakt utraty tych zdolności w związku z wszczęciem postępowania upadłościowego, jednakże nie można uznać, że będzie to stanowiło obejście przepisów o uznawaniu zagranicznych postępowań upadłościowych. Zdolności te będą bowiem oceniane według statutu personalnego, a nie statutu upadłościowego, ale sąd nie będzie wiązał z tym faktem skutków uznania zagranicznego postępowania upadłościowego, o których mowa w części drugiej Prawa upadłościowego. Należy zwrócić uwagę, że uznanie orzeczenia zagranicznego nie wiąże się z utratą zdolności sądowej lub procesowej upadłego, gdyż skutki uznania w zakresie postępowań sądowych toczących się w Polsce oceniane są według przepisów prawa polskiego, a na gruncie tychże uznaje się, że upadły nie traci tych zdolności, a pozbawiony jest jedynie legitymacji procesowej.

Nie można natomiast uznać, że legitymację zarządcy zagranicznego do występowania w postępowaniu sądowym toczącym się z udziałem upadłego można by wywodzić z uznania orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego zgodnie z art. 1145 k.p.c. Ustawodawca przewidział bowiem szczególny tryb uznawania orzeczeń o wszczęciu zagranicznych postępowań upadłościowych, co oznacza, że przyjęcie skutków uznania z pominięciem tego trybu stanowiłoby obejście przepisów o uznawaniu tych orzeczeń. Źródłem legitymacji procesowej zarządcy zagranicznego w postępowaniu sądowym toczącym się przed sądem polskim będzie zatem wyłącznie uznanie zagranicznego postępowania upadłościowego na podstawie przepisów części drugiej Prawa upadłościowego i zastosowanie skutków, do których odsyła art. 397 p.u.

¹³⁰ Zazwyczaj właściwą normą kolizyjną będzie art. 1117 k.p.c.

8. Wnioski

Statut personalny i statut upadłościowy pozostają pojęciami rozłącznymi. W każdej sprawie cywilnej z elementem zagranicznym sąd polski ma obowiązek ustalić statut personalny podmiotu zagranicznego, a więc zastosować normę kolizyjną z umowy międzynarodowej, a w razie jej braku – regułę kolizyjną z art. 1117 k.p.c. Sąd polski bada statut upadłościowy tylko w tym kontekście, że ma obowiązek ustalić, czy doszło do uznania w Polsce orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego wobec podmiotu spoza UE. Jeżeli doszło do takiego uznania, wówczas skutki wszczęcia i prowadzenia postępowania cywilnego z udziałem zarządcy zagranicznego określa się w oparciu o zasadę wskazaną w art. 397 ust. 1 p.u. To oznacza, że w sprawach cywilnych dotyczących masy upadłości zarządca zagraniczny działa na takich zasadach jak syndyk w rozumieniu prawa polskiego, a więc jako zastępca pośredni dłużnika, wobec którego wszczęto postępowanie upadłościowe. W związku z tym:

- jeżeli podmiot zagraniczny był stroną powodową, postępowanie cywilne dotyczące masy upadłości z chwilą uznania orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego ulega zawieszeniu i należy je podjąć z udziałem zarządcy zagranicznego;
- jeżeli podmiot zagraniczny był stroną pozwaną, postępowanie cywilne dotyczące masy upadłości ulega zawieszeniu z chwilą uznania orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego i może być podjęte z udziałem zarządcy zagranicznego dopiero po wyczerpaniu trybu wskazanego w art. 145 ust. 1 p.u., a zatem sąd polski powinien zwrócić się do sądu zagranicznego, który ogłosił upadłość, o udzielenie informacji, czy wierzyciel (powód) dokonał zgłoszenia wierzytelności w zagranicznym postępowaniu upadłościowym i czy wierzytelność ta została ujęta na liście wierzytelności w sposób ostateczny; jeżeli wierzytelność pomimo zgłoszenia nie została ujęta na liście, sąd polski powinien podjąć zawieszone postępowanie z udziałem zarządcy zagranicznego;
- nowe postępowania cywilne w sprawach dotyczących masy upadłości mogą być wszczynane wyłącznie z udziałem zarządcy zagranicznego, przy czym jeżeli podmiot zagraniczny zostaje pozwany, a roszczenie będące przedmiotem pozwu dotyczy wierzytelności podlegającej rozpoznaniu (zazwyczaj poprzez zgłoszenie) w postępowaniu

upadłościowym, wówczas sąd polski nie jest uprawniony do prowadzenia postępowania upadłościowego – o ile nie wszczęto w Polsce postępowania wtórnego lub ubocznego – a w konsekwencji sąd procesowy powinien stwierdzić brak swojej jurysdykcji i pozew na podstawie art. 1099 k.p.c. odrzucić. Mimo uznania orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego, wierzyciele obowiązani są do zgłoszenia wierzytelności zgodnie z prawem państwa wszczęcia takiego zagranicznego postępowania upadłościowego (art. 393 ust. 2 p.u.), a więc odpowiedniemu organowi zagranicznemu¹³¹. Nie będzie można w tym przypadku – przez wzgląd na brak jurysdykcji – przekazać pozwu jako zgłoszenia wierzytelności na podstawie odpowiednio stosowanego art. 200 § 1⁴ k.p.c., tak jak byłoby to dopuszczalne w przypadku postępowania upadłościowego prowadzonego w Polsce.

Uznanie orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego wobec strony postępowania cywilnego bynajmniej nie zwalnia sądu polskiego z konieczności zastosowania art. 1117 k.p.c. i oceny statutu personalnego podmiotu zagranicznego. W przypadku uznania zagranicznego postępowania upadłościowego norma kolizyjna z art. 1117 k.p.c. pozwoli udzielić odpowiedzi na pytanie, czy zarządca zagraniczny (osoba pełniąca tę funkcję) posiada zdolność sądową i zdolność procesową, a jeżeli sprawa nie dotyczy masy upadłości – czy upadły (podmiot zagraniczny) posiada zdolność sądową i zdolność procesową. Z kolei w przypadku braku uznania orzeczenia o wszczęciu postępowania upadłościowego (bez względu na przyczynę) w oparciu o art. 1117 k.p.c. (lub konwencyjną normę kolizyjną) należy ustalić statut personalny podmiotu zagranicznego, niejako „ignorując” fakt ustanowienia wobec tego podmiotu odpowiednika polskiego syndyka (zarządcy zagranicznego). Bez uznania zagranicznego postępowania upadłościowego sąd polski nie może bowiem prowadzić postępowania z udziałem zarządcy zagranicznego, ponieważ przypisanie mu legitymacji procesowej (podstawienie procesowe) wymagałoby uprzedniego uznania orzeczenia sądu zagranicznego, który ogłosił upadłość. Dopiero bowiem uznanie orzeczenia pozwala na zastosowanie polskiego prawa (tj. przez odesłanie zawarte w art. 397 ust. 1 p.u.) w zakresie skutków ogłoszenia upadłości. Sytuacja nie jest jednak już tak oczywista, jeżeli prawo obce wskazuje, że po ogłoszeniu upadłości podmiot zagraniczny traci zdolność sądową lub procesową na rzecz zarządcy zagranicznego. W takim przypadku źródłem braku zdolności sądowej i procesowej podmiotu zagranicznego, a w konsekwencji niemożliwości jego udziału w postępowaniu przed sądem polskim, nie jest statut upadłościowy, lecz statut personalny, a konkretnie zastosowanie wskazanego na podstawie normy kolizyjnej (art. 1117 k.p.c. lub właściwego przepisu umowy międzynarodowej) prawa obcego, z którego wynika utrata zdolności sądowej i procesowej takiego podmiotu. Brak uznania

¹³¹ Por. obwieszczenie o uznaniu orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego Mytrendyphone APS w Hillerød (Dania) – Monitor Sądowy i Gospodarczy z 2021 r. Nr 215, poz. 68953.

orzeczenia o ogłoszeniu upadłości uniemożliwia jednak walidację braku zdolności sądowej i procesowej strony (upadłego) przez wezwanie zarządcy zagranicznego do udziału w sprawie. Rozstrzygnięcie zagranicznego sądu upadłościowego w zakresie powołania, odwołania lub zmiany zarządcy zagranicznego wymaga bowiem uprzedniego uznania orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego (art. 394 ust. 1 p.u.). Wszczęte przez sąd polski cywilne postępowanie sądowe musi więc pozostać zawieszone do czasu ustania przeszkody w postaci braku zdolności sądowej lub procesowej (art. 174 § 1 pkt 1 k.p.c.), a sprawa nowa nie może zostać merytorycznie rozpoznana z uwagi na pierwotną przeszkodę procesową (art. 199 k.p.c.).

Bibliografia

- Allerhand M., *Prawo upadłościowe. Prawo o postępowaniu układowem. Komentarz*, Warszawa 1937.
- Armatowska M., *Uznanie zagranicznych postępowań upadłościowych na podstawie rozporządzenia Rady (WE) nr 1346/2000 w sprawie postępowania upadłościowego*, Warszawa 2011.
- Bogajewska M., Hrycaj A., *Wpływ ogłoszenia upadłości na postępowania toczące się w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej (art. 15 rozporządzenia Rady WE nr 1346/200) – uwagi na tle sprawy MG Probud Gdynia Sp. z o.o. w Gdyni*, „Czasopismo Kwartalne Całego Prawa Handlowego oraz Rynku Kapitałowego (HUK)” 2008, nr 3.
- Broniewicz W., *Glosa do uchwały SN z dnia 30 marca 1992 r., III CZP 22/92*, „Przegląd Sądowy” 1993, nr 9.
- Broniewicz W., *Legitymacja procesowa*, Łódź 1963.
- Broniewicz W., *Podstawienie procesowe*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego” 1963, ser. I, z. 31.
- Broniewicz W., *Pojęcie legitymacji procesowej* [w:] K. Korzan (red.), *Studia z procesu cywilnego*, Katowice 1986.
- Broniewicz W., *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 2006.
- Cichomska M. [w:] P. Ryłski (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2022, Legalis.
- Ereciński T. [w:] T. Ereciński (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 6, *Międzynarodowe postępowanie cywilne. Sąd polubowny (arbitrażowy)*, Warszawa 2017, LEX.
- Feliga P., *Stanowisko prawne syndyka w procesie dotyczącym masy upadłości*, Warszawa 2013.
- Feliga P. [w:] A. Hrycaj (red.), A. Jakubecki (red.), A. Witosz (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 6, *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*, Warszawa 2020.
- Feliga P. [w:] T. Szanciło (red.), *Kodeks postępowania cywilnego*, t. 1, *Komentarz. Art. 1–505³⁹*, Warszawa 2019, Legalis.
- Filipiak P. [w:] A. Hrycaj (red.), A. Jakubecki (red.), A. Witosz (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 6, *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*, Warszawa 2020.

- Frąckowiak-Adamska A., *Uznawanie i wykonywanie orzeczeń w sprawach cywilnych w Unii Europejskiej. Ujęcie systemowe*, Warszawa 2018.
- Gołaczyński J., *Prawo prywatne międzynarodowe*, Warszawa 2017.
- Grzegorzczak P., *Legitymacja procesowa – pojęcie, funkcje i reżim procesowy*, „Przegląd Sądowy” 2020, nr 2.
- Gurgul S., *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2020, Legalis.
- Hrycaj A., *Podjęcie postępowania cywilnego dotyczącego wierzytelności podlegającej zgłoszeniu do masy upadłości zawieszonego wskutek ogłoszenia upadłości pozwanego*, „Monitor Prawa Handlowego” 2016, nr 1.
- Hrycaj A., *Syndyk masy upadłości*, Poznań 2006.
- Hrycaj A., Michalska A., *Wpływ postępowań likwidacyjnych wszczynanych w wybranych krajach europejskich systemu prawnego common law na bieg postępowań rozpoznawczych i egzekucyjnych toczących się w Polsce. Wpływ wszczęcia i wyniku postępowania w ww. krajach na istnienie roszczenia dochodzonego przed sądem polskim*, opracowanie dla Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa 2016, dostęp online: https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2018/08/IWS_Hrycaj_A._Michalska_A._Upadlosc_konsumencka.pdf (dostęp: dnia 12 sierpnia 2022 r.).
- Jakubecki A. [w:] A. Hrycaj (red.), A. Jakubecki (red.), A. Witosz (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 6, *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*, Warszawa 2020.
- Jakubecki A. [w:] A. Jakubecki, F. Zedler, *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, Warszawa 2011, LEX.
- Janda P., *Prawo upadłościowe. Komentarz*, Warszawa 2020, LEX.
- Jędrzejek G., *Legitymacja procesowa w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2019.
- Jędrzejewska M. [w:] T. Ereciński, J. Gudowski, M. Jędrzejewska, *Komentarz do kodeksu postępowania cywilnego. Część pierwsza. Postępowanie rozpoznawcze*, Warszawa 2004, LEX.
- Julke G., Studzińska J., [w:] K. Flaga-Gieruszyńska (red.) [czy wszyscy są autorami tekstu na podanej stronie?], *System Postępowania Cywilnego*, t. 8, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne*, Warszawa 2021.
- Karaś G. [w:] T. Szanciło (red.), *Kodeks postępowania cywilnego*, t. 2, *Komentarz. Art. 506–1217*, Warszawa 2019, Legalis.
- Klyta W., *Uznanie zagranicznych postępowań upadłościowych*, Warszawa 2008.
- Klyta W. [w:] A.J. Witosz (red.), *Prawo upadłościowe. Komentarz*, Warszawa 2021, LEX.
- Kunicki I. [w:] A. Marciniak (red.), *Kodeks postępowania cywilnego*, t. 5, *Komentarz. Art. 1096–1217*, Warszawa 2020, Legalis.

- Manowska M. [w:] M. Manowska (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 1, Art. 1–477¹⁶, Warszawa 2021, LEX.
- Opalski A., Wiśniewski A.W. [w:] J. Poczobut (red.), *Prawo prywatne międzynarodowe. Komentarz*, Warszawa 2017, LEX.
- Pawłyszcz D., *Upadłość w świetle przepisów k.p.c. o międzynarodowym postępowaniu cywilnym oraz prawa prywatnego międzynarodowego*, „Przegląd Prawa Handlowego” 1995, nr 6.
- Pazdan M. [w:] M. Pazdan (red.), *Prawo prywatne międzynarodowe. Komentarz*, Warszawa 2018.
- Piasecki K., *Rozporządzenie Rady (WE) Nr 1346/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. 4, *Przepisy z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego. Sąd polubowny (arbitrażowy). Regulacje prawne Unii Europejskiej w sprawach transgranicznych. Komentarz*, Warszawa 2013, Legalis.
- Popiołek W. [w:] M. Pazdan (red.), *Prawo prywatne międzynarodowe. Komentarz*, Warszawa 2018.
- Rudkowska-Ząbczyk E. [w:] E. Marszałkowska-Krześ (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2021, Legalis.
- Sierakowski B., *Zobowiązania masy upadłości*, Warszawa 2022 (niepubl., rozprawa doktorska dostępna publicznie w zasobach Uczelni Łazarskiego w Warszawie).
- Sychowicz M., Marciniak A. [w:] A. Marciniak (red.), *Kodeks postępowania cywilnego*, t. 1, *Komentarz. Art. 1–205*, Warszawa 2019, Legalis.
- Torbus A., *Relacja między uznaniem orzeczeń wydawanych w głównym postępowaniu upadłościowym a stosowaniem przepisów prawa właściwego na gruncie rozporządzenia Rady (WE) nr 1346/2000 w sprawie postępowania upadłościowego*, „Polski Proces Cywilny” 2014, nr 3.
- Weitz K., *Europejskie prawo procesowe cywilne – stan obecny i perspektywy dalszego rozwoju*, „Przegląd Sądowy” 2007, nr 2.
- Zedler F., *Uznanie zagranicznych postępowań upadłościowych w prawie europejskim*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2005, z. 2.
- Zedler F. [w:] *Komentarz do rozporządzenia nr 1346/2000 w sprawie postępowania upadłościowego* [w:] F. Zedler, A. Hrycaj, P. Filipiak, *Europejskie prawo upadłościowe. Komentarz*, Warszawa 2011, LEX.
- Zedler F. [w:] A. Jakubecki, F. Zedler, *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, Warszawa 2011, LEX.
- Zieliński A., Flaga-Gieruszyńska K. [w:] K. Flaga-Gieruszyńska (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2021, Legalis.
- Zienkiewicz D. [w:] D. Zienkiewicz (red.), *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, Warszawa 2006.
- Zimmerman P., *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2022, Legalis.

Wykaz orzecnictwa

Postanowienie SN z dnia 16 grudnia 1966 r., III CR 308/66, OSNC 1967, nr 7–8, poz. 138.

Uchwała SN z dnia 30 marca 1992 r., III CZP 22/92, OSNC 1992, nr 11, poz. 188.

Postanowienie SN z dnia 27 lutego 1998 r., II CKN 627/97, LEX nr 50635.

Postanowienie SN z dnia 9 lutego 1999 r., I CKN 882/98, OSNC 1999, nr 7–8, poz. 142.

Postanowienie SN z dnia 23 czerwca 2004 r., V CK 679/03, LEX nr 799083.

Postanowienie SN z dnia 18 października 2004 r., I PZ 22/04, OSNP 2005, nr 10, poz. 146.

Postanowienie SO w Poznaniu z dnia 17 grudnia 2008 r., IX GC 556/08, niepubl.

Wyrok SA w Szczecinie z dnia 2 kwietnia 2009 r., I ACa 53/09, OSA 2010, nr 3, s. 36.

Uchwała SN z dnia 20 stycznia 2010 r., III CZP 115/09, OSNC 2010, nr 7–8, poz. 106.

Uchwała SN z dnia 21 lipca 2010 r., III CZP 49/10, OSNC 2011, nr 1, poz. 7.

Uchwała SN z dnia 12 grudnia 2012 r., III CZP 83/12, OSNC 2013, nr 7–8, poz. 82.

Wyrok SR w Wałbrzychu z dnia 17 marca 2014 r., VI GC 43/14, LEX nr 1914672.

Wyrok SA w Białymstoku z dnia 7 listopada 2014 r., I ACa 729/14, LEX nr 1554626.

Wyrok SO we Wrocławiu z dnia 3 lutego 2015 r., I C 1401/14, LEX nr 1841400.

Postanowienie SN z dnia 12 marca 2015 r., I CSK 452/14, OSNC-ZD 2016, nr C, poz. 47.

Postanowienie SN z dnia 21 maja 2015 r., IV CSK 491/14, LEX nr 1750030.

Wyrok SN z dnia 14 października 2016 r., I CSK 714/15, LEX nr 2151462.

Postanowienie SO w Warszawie z dnia 24 stycznia 2017 r., XX GCo 322/13, LEX nr 2287645.

Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 6 czerwca 2018 r., C-250/17, Virgílio Tarragó da Silveira przeciwko Massa Insolvente da Espírito Santo Financial Group SA, ECLI:EU:C:2018:398.

Uchwała SN z dnia 9 grudnia 2021 r., III CZP 96/20, LEX nr 3268886.